

UNIVERZITA PARDUBICE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2023

Denisa Rákosníková

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

Asistent pedagoga v mateřských školách u dětí s podpůrnými opatřeními
Bakalářská práce

2023

Denisa Rákosníková

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Denisa Rákosníková**
Osobní číslo: **H20154**
Studijní program: **B0288A250002 Humanitní studia**
Specializace: **Humanitní studia – Specializace v pedagogických vědách**
Téma práce: **Asistent pedagoga v mateřských školách u dětí s podpůrnými opatřeními**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se zabývá prací asistenta pedagoga v mateřských školách. Pro výzkum byli zvoleni asistenti, kteří pracují u dětí s podpůrnými opatřeními všech stupňů. Cílem bakalářské práce je popsat práci asistenta pedagoga v mateřských školách, jak je již zmíněno v názvu. Dílčím cílem je zjistit, jaká je role asistenta pedagoga, jak probíhá spolupráce s pedagogem při vyučování v mateřské škole a připravenost asistenta pedagoga na zaměstnání. Výzkumné šetření bude provedeno na základě kvalitativního šetření. Jako výzkumný nástroj bude použit polostrukturovaný rozhovor.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- HONZÁK, Radkin. *Jak žít a vyhnout se syndromu vyhoření*. 3. vydání. V Praze: Vyšehrad, 2018. ISBN 978-80-7601-004-8.
- MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0180-9.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.
- PRIESS, Mirriam. *Jak zoládnout syndrom vyhoření: najděte cestu zpátky k sobě*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5394-2.
- VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Superoize v ošetrovatelské praxi*. Praha: Grada, 2013. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4082-9.

Vedoucí bakalářské práce: **PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **2. května 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2023**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. května 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Asistent pedagoga v mateřských školách u dětí s podpůrnými opatřeními jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 14.6.2023

Denisa Rákosníková v.r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat paní PhDr. Marcele Ehlové, Ph.D., za její odborné vedení, ochotu a cenné rady, které mi během zpracování bakalářské práce poskytla. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům za poskytnutí rozhovoru.

ANOTACE

Bakalářská práce se bude zabývat prací asistenta pedagoga u dětí s podpůrnými opatřeními, které navštěvují mateřskou školu. Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. První část bude teoretická a bude rozdělena do kapitol, kde bude rozebrána práce asistenta pedagoga a jeho historie. Jedna z dalších kapitol bude pojednávat o legislativním ukotvení asistenta pedagoga. Poslední kapitola zabývající se teorií bude kapitola věnovaná podpůrným opatřením a jejich rozdělení. Praktická část bude zaměřena na zjištění, jak vypadá běžný den asistenta pedagoga a co vše je s takovým dnem spojené. Pro výzkumné šetření bude použito kvalitativní šetření za pomoci rozhovoru.

KLÍČOVÁ SLOVA

Asistent pedagoga, podpůrné opatření, žák se speciálními vzdělávacími potřebami, legislativa, individuální vzdělávací plán.

ANNOTATION

The bachelor's thesis will deal with the work of a teaching assistant for children with support measures who attend kindergarten. The thesis will be divided into a theoretical and a practical part. The first part will be theoretical and will be divided into chapters where the work of a teaching assistant and its history will be discussed. One of the next chapters will discuss the legislative anchoring of the teaching assistant. The last chapter dealing with the theory will be dedicated to support measures and their distribution. The practical part will be focused on finding out what a typical day of teaching assistant looks like and what everything is connected with such a day. Qualitative interviewing will be used for the research investigation.

KEYWORDS

Teaching assistant, support measures, pupil with special educational needs, legislation, individual education plan.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	9
ÚVOD	10
1 Asistent pedagoga	11
1.1 Historie profese	11
1.2 Vzdělání asistenta pedagoga	14
1.3 Náplň práce	15
1.3.1 Přímá pedagogická činnost	15
1.3.2 Nepřímá pedagogická činnost.....	16
1.4 Typy asistenta pedagoga	17
1.4.1 Osobní asistent.....	18
1.4.2 Školní asistent.....	18
1.4.3 Platové ohodnocení.....	19
1.5 Další vzdělávání asistenta pedagoga.....	20
1.6 Spolupráce	21
1.6.1 Spolupráce s učitelem	21
1.6.2 Spolupráce s rodiči.....	22
1.6.3 Spolupráce se žákem se SVP	23
1.6.4 Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními	24
1.7 Asistent pedagoga v mateřské škole	25
1.7.1 Mateřská škola	25
2 Legislativa.....	28
2.1 Aktuální situace a změny	29
3 Podpůrná opatření	30
3.1 První stupeň podpůrného opatření	31
3.2 Druhý stupeň podpůrného opatření.....	31
3.3 Třetí stupeň podpůrného opatření	32
3.4 Čtvrtý stupeň podpůrného opatření.....	33
3.5 Pátý stupeň podpůrného opatření.....	33
3.6 Individuální vzdělávací plán	34
4 Praktická část	36
4.1 Cíle a metodologie výzkumu	36

4.2 Charakteristika zkoumaného souboru.....	36
4.3 Výzkumné otázky	37
4.4 Metoda sběru dat.....	38
4.5 Realizace výzkumného šetření.....	39
4.6 Analýza dat	39
4.7 Vyhodnocení získaných dat	40
4.8 Interpretace dat	50
4.10 Diskuze	53
ZÁVĚR	54
POUŽITÁ LITERATURA	56
PŘÍLOHA	59

SEZNAM ZKRATEK

DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
IVP	Individuální vzdělávací plán
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RVP	Rámcově vzdělávací program
ŠPZ	Školská poradenská zařízení
ŠVP	Školní vzdělávací program

ÚVOD

V dnešní době je velkým tématem inkluzivní vzdělávání. Inkluzivní vzdělávání stojí na principu začlenění dětí do škol a jejich kolektivu. Nejedná se ovšem jenom o zahrnutí do kolektivu, takový jedinec musí mít pocit, že do této společnosti patří bez ohledu na jeho odlišnosti. Inkluzivní školu mohou navštěvovat děti bez ohledu na rasu, vyznání či postižení. Inkluze nabízí spoustu výhod, dobrá vzdálenost školy od domova, vzdělávání se stejně starými dětmi a mnohé další. Samozřejmě s inkluzí mohou přijít i jistá negativa. Pro žáka to může být náročné, může docházet k šikaně nebo se žák nebude cítit ve třídě začleněn. Mezi další lze zařadit finanční náročnost inkluzivního vzdělávání. Aby škola byla schopna přijmout žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, je nutné aplikovat podpůrná opatření pro jeho vzdělávání, která jsou od roku 2016 financována státem. Podpůrná opatření jsou taková opatření, která žákovi umožní kvalitní a efektivní výuku, jako ji mají i ostatní žáci. Jedním z takových opatření je i asistent pedagoga, kterému je tato práce věnována.

Pro bakalářskou práci byli vybráni asistenti pedagoga v mateřských školách u dětí, které mají různé stupně podpůrných opatření. Cílem je zjistit, jak vypadá běžný den asistenta pedagoga v mateřské škole v dnešní době a co vše je s touto prací spojeno. Přestože se tématem asistenta pedagoga všeobecně zabývá mnoho odborníků a vznikají nové studie a publikace, asistentům pedagoga v mateřských školách není věnováno tolik pozornosti.

Teoretická část je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první kapitole se pojednává o asistentovi pedagoga a jeho práci. Je zde popsána historie této profese. A také možnosti získání kvalifikace, které jsou uvedeny v kapitolách o vzdělávání asistenta pedagoga a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Další část první kapitoly seznámí čtenáře s náplní práce asistenta pedagoga, s typy asistentů pedagoga a v neposlední řadě představí spolupráci asistenta pedagoga s rodiči a pedagogy. Součástí je i zmínka o mateřských školách. Celá druhá kapitola je zaměřena na legislativní ukotvení této pracovní pozice. Ve třetí kapitole jsou představena podpůrná opatření od prvního až do pátého stupně.

Praktická část je zaměřená na popis metodologie výzkumu, popis zkoumaného souboru, analýzu a interpretaci získaných informací a následně na celkové zhodnocení výzkumného šetření. Pro získání informací bylo použito kvalitativního výzkumu, metodou sběru dat s pomocí rozhovoru, ve kterém byly kladeny předem připravené otázky čtyřem asistentům pedagoga v mateřských školách. Za cíl si tato práce klade popsat zaměstnání asistenta pedagoga a vše co je s ním spojené.

1 Asistent pedagoga

Ve školských zařízeních je mnoho pozic, které je potřeba obsadit, aby tyto instituce dokázaly fungovat dle představ a zejména dle zákonů a vyhlášek. Součástí školy je ředitel školského zařízení, jeho zástupce, následně učitelé. Někteří z učitelů z jsou i třídní učitelé. Součástí školy jsou také výchovní poradci, metodici prevence a školní psychologové. Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami mohou být ve školách školní speciální pedagogové. Nicméně se nesmí zapomenout na další pracovníky školy, kteří se starají o chod školy, pořádek a stravování. Také se do zaměstnanců školských zařízení řadí další pedagogičtí pracovníci. Jedním z nich je i asistent pedagoga. Jedná se o zaměstnance školy a jeho úkolem ve škole je asistence pedagogům. Pozor, je velmi důležité neplést si ho s osobním asistentem, to není zaměstnanec školy. Služby osobního asistenta jsou upravovány zákonem č.108/2006Sb., o sociálních službách. Asistent pedagoga je dle vyhlášek a zákonů přiřazen k žákovi jako podpůrné opatření. Pomáhá mu s činnostmi, ve kterých žák není soběstačný, zároveň se snaží, aby žák ve vyučovacích hodinách nevyrušoval. V případě kdy přijde jakékoliv neadekvátní chování, odchází s ním z místnosti. Dalo by se říci, že tam je pro žáka, kdykoli je potřeba.

„Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného opatření. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.“¹

1.1 Historie profese

V profesi asistentů pedagoga došlo k velké změně v roce 1997, kdy byla vydána Vyhláška č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách, která upravovala počty dětí ve třídě, stanovila typy speciálních škol a speciálních mateřských škol, také jejich zřízení či zrušení. Podle § 2 byly dětem, které mají sluchové postižení určeny speciální mateřské školy a speciální základní školy pro sluchově postižené, dále gymnázium pro sluchově postiženou mládež. Pro zrakově postižené žáky byly určeny speciální mateřské

¹ Vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

školy, základní školy pro zrakově postižené, střední odborné učiliště pro zrakově postižené. Pro děti, které měly vadu řeči byla rovněž určená speciální mateřská škola. Žáci, kteří byli zdravotně oslabeni nebo mentálně postiženi měli možnost docházet do zvláštní školy a pomocné školy při zdravotnickém zařízení.²

Ta největší změna, která nastala pro tuto profesi, bylo působení dvou pedagogů v jedné třídě. Ve vyhlášce č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách, konkrétně v § 4 této vyhlášky bylo uvedeno: „Ve třídě speciální mateřské školy zajišťují výchovné práce dva učitelé. Individuální logopedickou péčí a rozvoj komunikační dovednosti zajišťuje v rozsahu tří hodin denně v každé třídě další učitel. V mateřské škole pro zrakově postižené se do rozsahu určeného pro logopedickou péči začleňují zraková a orientační cvičení; v mateřské škole pro tělesně postižené rozvíjení pohybových dovedností. Ředitel školy určí poměr mezi logopedickou péčí a zrakovým a orientačním cvičením nebo mezi logopedickou péčí a rozvíjením pohybových dovedností. V mateřské škole při zdravotnickém zařízení tak činí ředitel školy po dohodě s ošetřujícím lékařem o zavedení logopedické péče.“³

Asistent pedagoga po roce 1997 byl zaměřen především na romské žáky. Z tohoto důvodu byla oficiálně zavedena pozice romský asistent. Postupem času o tuto pozici byl velký zájem a počty asistentů pedagoga v českých školách stouply. Avšak v dalších letech a to přesněji 2000 až 2001 nastala změna. Asistenti pedagoga již nebyli přiřazováni pouze k romským žákům, ale k žákům, kteří mají zdravotní postižení či znevýhodnění. A od roku 2004, podle zákona č. 561/2004 Sb., Školský zákon, jsou tito žáci nazýváni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.⁴

Školský zákon stanovil zásady a cíle vzdělávání. Zavedl vzdělávací programy, do kterých spadají rámcové vzdělávací programy a školní vzdělávací programy. Upravoval výuku náboženství na školách, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, individuální vzdělávací plán, maturitní zkoušky a mnohé další.

Vlivem zrušení vojenské služby se na pozici asistentů hlásili především zaměstnanci civilní služby. Před rokem 2005 bylo do funkce možné získat pracovníky skrze pracovní úřady. Bohužel se ale stávalo, že se na pozici dostávali asistenti pedagoga, kteří neměli dostatečnou kvalifikaci na tuto pozici. Nutno zmínit, že některým z nich se přesto podařilo odvést skvělou práci. A protože žáků se vzdělávacími speciálními potřebami přibývalo, byla

² Vyhláška č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách.

³ Tamtéž..

⁴ NĚMEC, Z. a kol. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, s. 10.

nutná další legislativní úprava. Tou je vyhláška č. 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání žáků a studentů mimořádně nadaných*.⁵

Výše zmíněná vyhláška umožňovala studovat žákům se zdravotním postižením buď v běžné či speciální škole, která měla zaměření na daný druh postižení. Další možností vzdělávání žáka se zdravotním postižením nebo znevýhodněním byla skupinová integrace. Skupinovou integrací se rozumí, že žák navštěvoval studijní skupinu v běžné či speciální škole. Do této skupiny také docházeli žáci s podobnou diagnózou. Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami byla poskytována opatření, která spočívala ve využívání rehabilitačních a speciálních učebních pomůcek, didaktických materiálů, speciálních učebnic. Taktéž vyhláška umožňovala poskytování vyrovnávacích opatření, kdy se jednalo například a sestavení individuálních vzdělávacích plánů. Pedagogové měli mít individuální přístup ve výuce a v přípravě na ni. Vyhláškou se upravuje i využití školských poradenských služeb.⁶

Vyhláška č. 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání žáků a studentů mimořádně nadaných* byla zrušena a místo ní byla vydána vyhláška č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. S touto vyhláškou přišlo mnoho novinek. Jednou z nich bylo to, že děti jsou přiřazována podpůrná opatření, která jsou rozdělena do pěti stupňů podle diagnózy dítěte. Upravuje se obsah, hodnocení a také formy a metody výuky, lze využít asistenta pedagoga a nebo dalšího pedagogického pracovníka. Zároveň je možné upravit podmínky přijetí ke studiu, taktéž prodloužení studia o rok či dva.

Profese asistenta pedagoga je ukotvena v mnoha vyhláškách a zákonech, které jsou popsány podrobněji v kapitole nesoucí název Legislativa. Snahou této kapitoly bylo nastínit alespoň stručnou historii této profese. Ačkoli historie sahá zhruba do devadesátých let minulého století, od té doby se mnohé změnilo a pozice asistenta pedagoga došla do takové podoby, jakou ji známe dnes. Ovšem každá školská instituce je jiná, na každém stupni mají asistenti jinou náplň práce. Někde je berou jako rovnocenné členy školského týmu a někde tomu tak bohužel není.

⁵ ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra*. Praha: Pasparta, 2021, s. 7.

⁶ Vyhláška 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání žáků a studentů mimořádně nadaných*.

1.2 Vzdělání asistenta pedagoga

Jednou z věcí, které asistent pedagoga musí podstoupit je příprava na tuto profesi. Uchazeč, který má zájem být asistentem pedagoga, by měl splňovat určité předpoklady. Předpoklady kvalifikační jsou samozřejmě nutností, ale zde jsou velmi důležité i ty osobnostní předpoklady. Co se týká kvalifikačních předpokladů, ty jsou stanoveny v zákoně č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících*. V České republice mohou práci asistenta pedagoga vykonávat jedinci, kteří mají maturitní zkoušku. Výše zmíněný zákon zmiňuje, že se lze stát asistentem pedagoga i bez maturitní zkoušky. Kvalifikační podmínky, které musí zájemce o pozici asistenta pedagogu splnit jsou následující:⁷

- Pokud asistent pedagoga složil maturitní zkoušku, odbornou kvalifikaci získal buď úspěšným absolvováním vysoké školy se zaměřením na pedagogické vědy, celoživotním vzděláváním zaměřené na pedagogiku, vyšším odborným vzděláním a nebo střední školou se zaměřením na pedagogiku. Pokud jedinec má střední, vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání nepedagogického zaměření, je nutné, aby absolvoval kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga nesoucí název Studium pedagogiky.
- Pokud asistent pedagoga nemá maturitní zkoušku, jednou z variant získání kvalifikace je studium pro asistenty pedagoga v rámci kvalifikačního kurzu. V případě, že má uchazeč pouze základní vzdělání, je zde pro něj připraven kurz v rozsahu 120 hodin.

Kromě kvalifikačních požadavků jsou potřeba i jiné požadavky, které upravuje zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících*. Pro tuto práci s dětmi je potřeba mít čistý trestní rejstřík, musí být způsobilý ke svým právům a povinnostem, být zdravotně způsobilý a musí prokázat znalost českého jazyka.⁸

Uchazeč může mít perfektní vzdělání pro vykonávání této profese, nicméně je velmi důležité, aby měl také osobnostní předpoklady, protože je to práce především s dětmi, která si žádá dostatek trpělivosti. Gabašová a Vosmik ve své publikaci uvádí příklady osobnostních předpokladů asistenta pedagoga následovně:⁹

- klidná povaha;
- vstřícnost a laskavost v přístupu k dětem i dospělým;

⁷ Zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících*.

⁸ Tamtéž.

⁹ GABAŠOVÁ, Jitka a MIROSLAV VOSMIK. *Asistent pedagoga a klima třídy*. Praha: Raabe, 2019.

- ochota naslouchat;
- psychická odolnost;
- nadhled a odstup;
- pozitivní myšlení;
- skvělé komunikační dovednosti.

Mezi další předpoklady a schopnosti, které by měl mít asistent pedagoga patří kladný vztah k dětem, měl by ovládat činnosti, které bude se žákem vykonávat, měl by být empatický. Důslednost a trpělivost nelze opomenout. Tyto předpoklady se většinou mění podle žáka se vzdělávacími speciálními potřebami, ke kterému je asistent přiřazen.¹⁰

Aby byl asistent pedagoga úspěšný ve své práci, měl by splňovat výše uvedené předpoklady.

1.3 Náplň práce

Asistent pedagoga je zaměstnanec školy a zejména je to pedagogický pracovník, kdy jeho náplň práce upravuje vyhláška č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. Hlavní činnosti, které má asistent pedagoga ve své náplni práce se dělí podle jeho kvalifikace.

1.3.1 Přímá pedagogická činnost

Pokud asistent pedagoga splňuje požadavky, které jsou stanoveny v § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících je jeho náplní práce přímá pedagogická činnost, individuální podpora žáků a výchovné práce, zaměřené na hygienu a další návyky.¹¹ Mezi přímou pedagogickou činností spadá rozvoj hygienických návyků, to se týká zejména chování na toaletu, mytí rukou a čištění zubů. Celkově by zde měla být snaha o rozvoj sebeobslužných dovedností, aby se žák dokázal sám obléci, umýt, aby se dokázal sám najíst. Některé děti nemají tyto dovednosti osvojené z domova a setkávají se s nimi poprvé až v mateřské škole.

¹⁰ <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/kvalifikacni-predpoklady> [cit. 14.5.2023]

¹¹ NĚMEC, Z. a kol. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, s.10

Čadilová a Žampachová ve své knize uvádí další přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga následovně:¹²

- rozvoj časové a prostorové orientace;
- vytváření pracovního chování;
- budování přiměřeného vztahu k vrstevníkům;
- rozvoj praktické využívání komunikace;
- budování účelného využívání volného času.

Asistenti pedagoga, kteří nemají maturitní zkoušku a jejich předpoklady jsou stanoveny v § 20 odst. 2 zákona o pedagogických pracovnících by měli:¹³

- pomáhat pedagogovi s výchovnou prací;
- pomáhat organizovat;
- pomáhat při adaptaci žáků;
- pomáhat s hygienickými návyky;
- pomáhat s komunikací.

Asistent pedagoga v mateřské škole pomáhá žákům při sebeobsluze. Pomáhá jim s oblékáním a hygienou. Ve většině mateřských školách je potřeba dohled nad dětmi při těchto činnostech. Asistent pedagoga je ve třídě i pro ostatní děti, nejen pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Také pomáhá s činnostmi, které se týkají stravování, výtvarné výchovy, hudební výchovy. Je přítomen na procházkách a při odpočinku po obědě. Pomáhá žákům se lépe začlenit do kolektivu a je tam pro ně, když potřebují pomoci.¹⁴

1.3.2 Nepřímá pedagogická činnost

O nepřímé pedagogické činnosti rozhoduje ředitel školy a pro efektivní výkony práce asistentů je důležitá. Je zde možnost, že asistent pedagoga bude mít v náplni své práce pouze přímou pedagogickou činnost. V případě, kdy ředitel instituce rozhodne, že náplní práce bude i nepřímá pedagogická činnost, nastávají asistentu pedagoga i další pracovní povinnosti. Asistent by se měl setkávat s jinými asistenty pedagoga za účelem konzultace jejich práce.

¹² ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra*. Praha: Pasparta, 2021, s. 37-38.

¹³ Vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

¹⁴ NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018, s. 39-41.

Také by se měl setkávat s výchovnými poradci, školními speciálními pedagogy. Nutností je, aby se zúčastňoval pedagogických porad. A pro svůj profesní rozvoj by měl absolvovat kurzy DVPP (další vzdělávání pedagogických pracovníků). Nepřímá pedagogická činnost je vykonávána v menší míře než přímá, ale ideálně by měla tvořit 20-35% práce.¹⁵

Zároveň by měl asistent pedagoga vést dokumentaci dítěte. V každém zařízení je hodnocení dítěte vyžadováno v jiných časových intervalech. Může být záznam z každého dne, týdne, měsíce. Spadá sem nejen vedení dokumentace, ale i příprava dalších pomůcek, které jsou potřeba.¹⁶

Mezi každodenní činnosti asistenta pedagoga patří komunikace. Komunikace probíhá mezi zákonnými zástupci dítěte a zaměstnanci školy, ale i mezi dítětem a asistentem pedagoga. Aby docházelo ke kvalitní komunikaci je nutné, aby zaměstnanci školy dbali zejména na pravdivost a otevřenost. Rodiče mohou s asistenty komunikovat osobně, většinou si dítě předávají před výukou a po ní. Zde nastává prostor na sdělení informací. Avšak není vhodné, aby tento rozhovor slyšelo dítě či jeho spolužáci. Velmi častý prostředek je také komunikace přes internet, známou platformou pro komunikaci je email.¹⁷ Pokud má asistent pocit, že je něco ze strany rodičů zanedbáváno, konzultuje to s vedením školy. Je doporučováno udržovat si s rodiči přátelský, ale přesto profesionální vztah a sdělovat jim poznatky pokud možno každý školní den.¹⁸

1.4 Typy asistenta pedagoga

V českém školství se lze setkat s mnoha typy asistentů. U profese asistenta pedagoga je možné se setkat s mnoha kritérii, podle kterých budeme tuto profesi rozdělovat. Díky různorodosti českého školství se asistenti pedagoga kategorizují podle toho, ke komu byl asistent určen, na jakých školách vykonává svou profesi nebo dokonce jaký má plat, jinak řečeno, do jaké platové třídy spadá. Zároveň existuje asistent pedagoga a osobní asistent.

První kategorií, kam zařadit asistenta pedagoga, je podle místa výkonu jeho profese. A to na běžné škole, ve školských zařízeních a na školách, které jsou samostatně zřizované pro žáky se zdravotními potřebami. Do druhé spadá, na jakém stupni asistent pedagoga působí.

¹⁵ NĚMEC, Z. a kol. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, s. 54.

¹⁶ ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra*. Praha: Pasparta, 2021, s. 46.

¹⁷ KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta, 2016. s. 51.

¹⁸ NĚMEC, Z. a kol. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, s. 54.

Zejména záleží na věku dítěte, ke kterému byl přiřazen jako podpůrné opatření a jaký typ školy navštěvuje. Proto dělíme asistenty pedagoga, kteří jsou v mateřských školách, na základních školách, na středních školách. Vysoké školy do této kategorie nespadají, protože asistent pedagoga na nich nepůsobí.¹⁹

Asistent pedagoga je podpora a pomocník pedagoga ve třídě. Tím získal také množství funkcí, které ve třídě může vykonávat. V některých případech může plnit funkci zapisovatele. Zapisovatelem se stává, pokud žák nemůže z různých důvodů psát své poznámky do sešitu. Také může mít funkci předčítatele, opět stejný případ, pokud žák nemůže přečíst text, asistent pedagoga tak učiní. Asistent je v blízkém kontaktu se žákem a budují si mezi sebou vztah, proto by měl asistent dobře odhadnout, co žáka dokáže motivovat, tudíž jeho další funkce může být motivující asistent.²⁰

1.4.1 Osobní asistent

Do skupiny asistentů spadá i osobní asistent, kterého si mohou lidé často plést s asistentem pedagoga. Největší rozdíl je v tom, že osobní asistent je součástí sociální služby, proto spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Na rozdíl od asistenta pedagoga, který je pod záštitou Ministerstva školy mládeže a tělovýchovy. Ačkoliv není zaměstnancem školy, ve škole po čas výuky zůstat může, ovšem vše záleží na domluvě s vedením školy a pedagogy. Je nápomocný při příchodu žáka do školy, při převlékání apod. Osobní asistent do výuky nemůže zasahovat. Náplní jeho práce je výpomoc při osobní hygieně, při běžných činnostech, stravování, při transportu žáka do školy a mnohé další. Osobním asistentem se může stát člověk, který na to má fyzické i psychické předpoklady. Pro výkon této profese není nutná vysoká kvalifikace, podmínkou je, aby měl dokončené základní vzdělání.²¹

1.4.2 Školní asistent

Školní asistent je zaměstnanec školy, ale není to pedagogický pracovník. Kvalifikační předpoklady jsou téměř totožné s asistentem pedagoga. To znamená, že stačí pedagogické vzdělání a nebo kurz pro asistenty pedagoga. Jeho náplní práce má být zejména výpomoc

¹⁹ NĚMEC, Z. a kol. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, s. 54.

²⁰ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 37.

²¹ KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta, 2016, s. 7.

dětem, které jsou sociálně znevýhodněné nebo jsou z kulturně odlišného prostředí. A jelikož se jedná o nepedagogického pracovníka, zajišťuje nepedagogickou činnost. Nepedagogickou činností se v tomto případě rozumí, že školní asistent komunikuje s rodinou, pomáhá s realizací školních výletů a poskytuje podporu pedagogovi v administrativní a organizační činnosti. Být školním asistentem, tedy nepedagogickým pracovníkem si s sebou nese i jisté nevýhody, jimiž je kratší dovolená (4-5 týdnů), nemá nárok na studijní volno a nemá možnosti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.²²

1.4.3 Platové ohodnocení

V České republice je plat asistenta upravován nařízením vlády č. 341/2017 Sb. *O platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě*. V roce 2022 se plat asistenta pedagoga pohyboval mezi hranicemi 15.540,- Kč (což znamená, že asistent se nachází ve 4. platové třídě, stupni 1 a pedagogickou praxi má méně než dva roky) až do 36.130,- Kč (asistenti, kteří by brali takový plat musí mít délku praxe více než 32 let a nacházet se v 9. platové třídě, stupeň 7).²³

Platové třídy jsou rozděleny dle složitosti a náročnosti práce podle nařízení vlády č. 222/2010 Sb., (díl 2.16 výchova a vzdělávání):²⁴

4. platová třída

- přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů;
- přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků;

5. platová třída

- provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí a žáků nebo studentů;

6. platová třída

²² NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018, s. 97-99.

²³ <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/zakony-vyhlasaky/plat-asistenta-pedagoga> [cit. 1.6.2023]

²⁴ Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., *o katalogu prací ve veřejných službách a správě*

- výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů;
- výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků;

7. platová třída

- výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů;

8. platová třída

- vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávání, individuální vzdělávání nebo specifické výchovné potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů;

9. platová třída

- samostatná vzdělávací a výchovná činnost při vyučování zaměřená na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga;
- samostatná vzdělávací, výchovná nebo speciálněpedagogická činnost vykonávaná v souladu se stanoveným individuálním vzdělávacím plánem dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a v souladu s pokyny učitele.

1.5 Další vzdělávání asistenta pedagoga

Tím, že asistent pedagoga úspěšně dokončí školu nebo kurz určený pro asistenty pedagoga, to zdaleka nekončí. Pokud chce být ve své profesi dobrý a chce porozumět různým situacím a vědět, jak se zachovat, je potřeba, aby se nadále vzdělával. Ať už sám v rámci samostudia nebo díky kurzům dalšího vzdělávání pro pedagogické pracovníky, které je v České republice upravováno zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Je hned několik organizací, které se dalším vzděláváním zabývají. Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV) má po celé republice mnoho působišť. Jedním z dalších je

Národní ústav pro vzdělávání (NÚV). Kurzy, které jsou zaměřené především na děti se zdravotním postižením pořádají zejména neziskové organizace.²⁵

Doporučením pro asistenty pedagoga je, aby si vybírali kurzy, které jsou určeny pro žáky, se kterými pracují nebo se s nimi mohou v průběhu své praxe setkat. Kvalifikační kurzy je možné navštěvovat v organizacích, ale také na Pedagogické fakultě UK, Univerzitě Palackého v Olomouci, v Nové škole, o. p. s., a v mnoha dalších. Některým pedagogům by mohla v dalším vzdělávání překážet vzdálenost od místa konání kurzů. Proto se nabízí možnost, aby ředitelé škol pořádali semináře a školení ve svých školách. Toto bývá pro školu výhodné, protože semináře mohou být zaměřené na problematiku, se kterou se škola potýká.²⁶

Velkou nevýhodou pro navštěvování kurzů může být jejich finanční náročnost. Některé kurzy nejsou tak finančně náročné, ale u těch vícedenních se ceny pohybují v řádech tisíců až desetitisíců. Pro pedagogy a asistenty, kterým to zaměstnavatel neproplatí se jeví samostudium jako výborné řešení. Naštěstí v dnešní době existuje již mnoho dostupných publikací, které se metodikou asistentů zabývají.

1.6 Spolupráce

Při výkonu práce asistenta pedagoga dochází ke spolupráci s pedagogy, rodiči a žáky. Když asistent pedagoga nastoupí do třídy, odborné publikace radí, že je dobré si hned ze začátku stanovit pravidla, která se budou dodržovat. Asistent by měl třídního učitele brát s respektem. Ale nutno dodat, že učitelé by této pozice neměli zneužívat. To, co je asistentovou náplní práce jsem již stanovila v kapitole Náplň práce asistenta pedagoga. A jak z náplně práce vyplývá, je ve třídě jako další pedagogický pracovník a slouží jako podpora pedagoga. Můžou nastat takové situace, kdy se učitelé domnívají, že asistenta do své třídy nepotřebují, jenže s postupem času mění své názory.²⁷

1.6.1 Spolupráce s učitelem

Učitel vede vzdělávací proces, zároveň připravuje materiály na výuku, je zodpovědný za vzdělávací procesy ve třídě, sestavuje individuální vzdělávací plány, koordinuje práci

²⁵ NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, [2018]. Dobrá škol., s. 95.

²⁶ KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta, 2016, s. 17.

²⁷ NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018, s. 69.

asistenta pedagoga a plánuje jeho práci ve vyučovacích hodinách. Přesto „*pozice asistenta pedagoga není ani podřadná, ani vedlejší. Je dalším pedagogickým pracovníkem ve třídě, má možnost vidět dění ve třídě během vyučování i přestávek z jiného úhlu než učitel orientovaný na výuku a její výstupy.*“²⁸

Nejčastěji dochází ke špatným vztahům na pracovišti, když má asistent pedagoga delší praxi než učitel. Důsledkem toho si může myslet, že když s dětmi pracuje déle, tak tomu rozumí více a proto může docházet k nerespektování učitele. Na vině může být i to, pokud má učitel vysoké nároky na asistenta pedagoga a má na něho mnoho požadavků, které nejsou v popisu jeho práce. Nebo naopak, pokud učitel asistenta pedagoga nevede a nikterak ho nezapojuje do výuky, zkrátka dělá, jako by tam asistent nebyl.²⁹

Vztah mezi pedagogem a asistentem pedagoga je ve třídě důležitý, protože jejich vztah tvoří celkovou atmosféru třídy, která má vliv na vzdělávací procesy ve třídě. Jejich předmětem komunikace by měly být zejména tyto oblasti: informační, metodická a vztahová. Učitel by měl asistentu pedagogovi popisovat jeho plány denní, týdenní, oznamovat změny, sdělovat pokud je někdo ze žáků nemocný a hodnotit práci asistenta pedagoga. Pedagog by měl stanovit cíle, řídit práci a společně s asistentem pedagoga zhodnotit výsledky žáka. Také společně rozebírají třídní klima.³⁰

1.6.2 Spolupráce s rodiči

Asistent pedagoga spolupracuje s rodiči ve prospěch žáka. Stejně tak, jak je dobré si vysvětlit roli asistenta pedagoga mezi pedagogy, stejná situace nastává při spolupráci asistenta s rodiči. Pokud se ještě rodiče nesetkali s pozicí asistenta pedagoga, je dobré, aby byla tato role vysvětlena. Mnoho rodičů se může domnívat, že asistent je přiřazen jen k jejich dítěti a neměl by si všimnout ostatních žáků. Přestože asistent pedagoga je přiřazován k dětem jako podpůrné opatření, je to stále asistent pedagoga, proto je důležité, aby asistoval pedagogovi.³¹

Ve spolupráci s rodiči by si měli zakládat na kladném vztahu. Pozitivní vztah lze vybudovat tak, že bude respektovat jejich požadavky. V případě, kdy půjde o sdělování

²⁸ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, s. 56.

²⁹ NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018, s. 76-79.

³⁰ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 56-57.

³¹ Tamtéž, s. 62.

informací, by se neměl zaměřovat pouze na ty negativní věci, ale i na ty pozitivní (například v čem žák dělá pokroky). Nedílnou součástí je i povinnost mlčenlivosti.³²

Základem pozitivních vztahů je zejména dobrá komunikace. Asistent pedagoga „...by si měl uvědomit, že komunikující rodič, byť může být v opozici, není nepřítel, ale partner při řešení problému.“³³ Při komunikaci je důležitá empatie a citlivost. Při spolupráci s rodiči je důležité respektovat výchovný styl rodiny. K rozhovorům dochází při předávání dítěte, v tento moment mají možnost si předat informace. Asistenti pedagoga a rodiče spolu komunikují v zájmu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Velmi často se řeší zdravotní stav, psychický stav nebo školní výlety.³⁴

1.6.3 Spolupráce se žákem se SVP

Postupem času si buduje asistent pedagoga vztah s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Ke spolupráci mezi žákem a asistentem dochází při vyučování a o přestávce nebo během individuální nebo skupinové práce. I zde je dobré si vymezit pravidla, které se budou celý školní rok dodržovat. Asistent pedagoga pracuje se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami individuálně nebo ve skupině v běžné třídě, ale práce také může probíhat i v jiné místnosti, než je běžná vyučovací třída.

Jejich spolupráce by měla probíhat na základě toho, kdy je to potřeba. Pokud žák zvládne práci samostatně, může pomoc asistenta pedagoga odmítnout nebo asistent pedagoga nezasáhne. Pokud učitel rozdává úkoly a zadání, asistent pedagoga by jeho slova neměl opakovat, protože pak by mohlo dojít k situaci, kdy by žák nevěděl na koho má zaměřit pozornost.³⁵

A protože je to práce v kolektivu, je důležité, aby člověk, který bude vykonávat tuto profesi měl skvělé komunikační schopnosti. Asistent pedagoga s žákem vykonává individuální činnosti, skupinové činnosti, podporuje začlenění dítěte do kolektivu, rozvíjí samostatnost dítěte, vzdělává žáka podle individuálních vzdělávacích plánů, pomáhá mu

³² NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018, s. 86-88.

³³ SYSLOVÁ, Zora. *Proměna mateřské školy v učící se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 55.

³⁴ Tamtéž, s. 55-57.

³⁵ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 58-59.

s činnostmi, které žák sám nezvládá. Pomáhá mu s hygienickými návyky, stravovacími návyky. Činnost práce asistenta pedagoga se odvíjí od toho, k jakému dítěti je přiřazen.³⁶

1.6.4 Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními

Asistent pedagoga spolupracuje také se školskými poradenskými zařízeními (dále jen ŠPZ). Asistent pedagoga je u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří mají různě stupně podpůrného opatření. Tyto podpůrná opatření mají žáci na základě doporučení ze školského poradenského zařízení. Proto má asistent možnost spolupracovat se ŠPZ. Není povinností, aby se asistentovi pedagoga dostalo pomoci a rad jenom ze ŠPZ, které navštěvuje žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Má možnost navštěvovat i jiná ŠPZ, kde žák není klientem. V takových zařízeních si může požádat o rady, které se týkají práce a spolupráce se žákem, který má speciální vzdělávací potřeby. Zároveň mu ŠPZ nabízí možnost využit metodických setkání, které se týkají jeho práce. Pro spolupráci může využívat pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra.³⁷

Pedagogicko-psychologická poradna (PPP) je zařízení, kde dochází k práci s dětmi. PPP se zabývá školní zralostí, poruchami učení a chování, žáky s ADHD, psychologickou a sociální diagnostikou a dalším. Poradnu dítě navštíví s rodiči na základě jejich objednání nebo na základě doporučení pedagogickými pracovníky. PPP provádí diagnostiku žáka, následně je z vyšetření vypsána zpráva s doporučením. Jedním z doporučení může být i asistent pedagoga. PPP poskytuje metodickou podporu pedagogům a asistentům pedagoga. Pomáhá jim sestavit individuální vzdělávací plán a následně ho kontroluje. Také pomáhá při integraci žáka.³⁸

Speciálně pedagogické centrum (SPC) poskytuje poradenské služby. „Zpracovávají podklady k rozhodnutí příslušných orgánů o zařazení dětí a žáků se speciálními potřebami do škol a školských zařízení, v případě potřeby doporučují odklady školní docházky.“³⁹ SPC se dělí podle druhu postižení a to na SCP pro žáky s mentálním, zrakovým, sluchovým, tělesným postižením a narušenou komunikační schopností.

³⁶ NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018, s. 53-55

³⁷ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 64.

³⁸ MAZÁNKOVÁ, Martina. *Inkluze v mateřské škole: děti s PAS, ADHD a handicapem*. Praha: Portál, 2018, s.69.

³⁹ SYSLOVÁ, Zora. *Proměna mateřské školy v učící se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 101-102.

Jak bylo výše zmíněno, asistent pedagoga má možnosti požádat ŠPZ o metodické rady. Zároveň v obou případech (PPP i SPC) kontrolují dodržování individuálních vzdělávacích plánů a minimálně jednou ročně dochází ke kontrole a vyhodnocení.

1.7 Asistent pedagoga v mateřské škole

1.7.1 Mateřská škola

Mateřská škola je vzdělávací institucí. Legislativně je upravována zákonem č. 561/2004 Sb., *školský zákon* a vyhláškou č. 14/2005 Sb., *o předškolním vzdělávání*. Dříve mateřské školy byly součástí školských zařízení. Do mateřských škol mohou docházet děti ve věku ode tří do sedmi let. Pokud školu navštěvuje dítě ve věku ode dvou do tří let, režim dne je upraven podle jejich potřeb. Funkce mateřských škol podle Syslové byly stanoveny následovně:⁴⁰

- personalizační;
- socializační;
- integrační;
- hodnotová;
- kvalifikační.

Mateřská škola žákovi pomáhá s formováním jeho osobnosti, snaží se o jeho celkový rozvoj. V mateřské škole dítě přebírá nové sociální role a učí se jak vycházet s ostatními žáky a pedagogy. Zároveň se zde učí samostatnosti. Žák je zde v každodenním kontaktu se spolužáky. Aby škola byla dobrou školou a mohla zastat všechny výše zmíněné funkce, je potřebné, aby měla svou kulturu školy. Tu tvoří symboly, osobnosti, pravidla a další. Mezi další úkoly mateřské školy patří vytvářet u žáka předpoklady k dalšímu vzdělávání, rozvíjet myšlení a případně vyrovnat nedostatky, které má žák z domácího prostředí. Mateřská škola by měla respektovat výchovný styl rodiny a jejich hodnoty.⁴¹

Pro mateřské školy je sestaven Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP). Podle RVP je úkolem předškolního vzdělávání podpora rodiny a výchovy, odborná péče, podpora psychického a tělesného vývoje a podpora jeho individuálních potřeby. Díky každodennímu styku se žákem, jsou pedagogové schopni diagnostikovat problémy včas. Za cíle předškolního

⁴⁰ SYSLOVÁ, Zora. *Proměna mateřské školy v učicí se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 17-18.

⁴¹ Tamtéž.

vzdělávání bylo stanoveno rozvíjení žáka, osvojení hodnot a rozvoj jeho samostatnosti. V RVP bylo také stanoveno 5 kompetencí pro žáky mateřské školy:⁴²

- kompetence k učení;
- kompetence k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence sociální a personální;
- kompetence činnostní a občanské.

1.7.2 Vzdelávání žáka s podpurnými opatřeními v mateřské škole

Žák, který má přiznaná podpurná opatření má možnost navštěvovat běžné mateřské školy. Pokud žák podpurná opatření má, je nutné je mít na zřeteli a přistupovat k žákovi individuálně. Pokud mají žáci první stupeň podpurného opatření, je pro ně důležitý školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) a plán pedagogické podpory. V dalších stupních se zpracovává individuální vzdělávací plán. Pokud má pedagog ve své třídě žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, měl by zvolit vhodné metody výuky a prostředky a žákovi a jeho potřebám přistupovat individuálně. Škola může v případě přítomnosti žáka s podpurnými opatřeními snížit počet žáků ve třídě.⁴³

1.7.3 Zřízení asistenta pedagoga v mateřských školách

Asistent pedagoga patří mezi podpurná opatření. A podpurná opatření jsou vydávána na základě školského poradenského zařízení. S výjimkou prvního stupně podpurného opatření. Nejprve ředitel školy určí pedagoga, který bude spolupracovat se školskými poradenskými zařízeními. ŠPZ může využít rodič nebo zletilý žák na doporučení ze školy nebo samostatného objednání. Se školou a rodiči žáka je rozebráno, jaká podpurná opatření by žákovi byla přiřazena a poté teprve následuje přiznání. ŠPZ vydává zprávu z vyšetření, která obsahuje údaje o žákovi, popis jeho obtíží, speciálních vzdělávacích potřeb a další. Také vydává doporučení podpurných opatření. Když škola toto doporučení obdrží a má souhlas zákonného zástupce, může začít podpurná opatření poskytovat.⁴⁴

⁴² Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2016.. Dostupné z: https://archiv-nuv.npi.cz/uploads/RVP_PV_2021.pdf . [cit. 10.6.2023]

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

V případě, že podpůrná opatření spočívají v poskytování služeb asistenta pedagoga, nastává zde situace, kdy ředitel školy musí začít s hledáním vhodného kandidáta. Asistent pedagoga by měl být kvalifikován na tuto pozici. Kvalifikaci asistenta pedagoga rozebírám v kapitole Vzdělání asistenta pedagoga. Při nástupu nového asistenta pedagoga do mateřské školy, by se měl asistent seznámit s pravidly provozu, s pravidly bezpečnosti práce a s provozně-organizačními dokumenty. Dále by měl být asistent pedagoga seznámen s areálem školy, se všemi zaměstnanci školy a se školním vzdělávacím programem. Důležité je také seznámit asistenta pedagoga s informacemi, které se týkají dětí. Následně pak probíhá představení dětem a rodičům.⁴⁵

⁴⁵ NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018, s. 21-23.

2 Legislativa

Práce asistenta pedagoga je v České republice stanovena vyhláškami a zákony, které si uvedeme. Jedním z nejhlavnějších zákonů je zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, neboli také školský zákon. Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných je upraveno v § 16.

Kdo je pedagogický pracovník a jeho předpoklady jsou vysvětleny v zákoně č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících*. Přičemž tento zákon upravuje i pracovní dobu a přímou pedagogickou činnost.

Rozsah práce a rozsah přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga nalezneme v nařízení vlády č. 75/2005 Sb., *o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků*. Z první přílohy je zřejmé, že přímá pedagogická činnost asistenta pedagoga je stanovena na 36 hodin týdně. U asistenta pedagoga, který vykonává činnost jako podpůrné opatření je přímá pedagogická činnost stanovena na 32-36 hodin týdně.⁴⁶

Vyhláškou č. 317/2005 Sb., se upravuje další vzdělávání pedagogických pracovníků. Tomuto tématu se podrobněji věnuji v kapitole nesoucí název Další vzdělávání pedagogických pracovníků. Co se týká finančního ohodnocení asistenta pedagoga, lze vycházet z nařízení vlády č. 222/2010 Sb., *o katalogu prací ve veřejných službách a správě*. Plat je rozdělen do platových tříd. Podrobnějšímu financování se věnuji v kapitole Platové ohodnocení.

Velmi důležitý legislativní dokument je vyhláška č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. Tato vyhláška rozděluje přímou a nepřímou činnost, zaměřuje se také na podpůrná opatření a věnuje se také žákům nadaným. Než začala platit tato vyhláška, byla v platnosti jiná a to vyhláška č. 73/2005 Sb. *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*. S novou vyhláškou přichází i podpůrná opatření, která jsou rozdělena do pěti stupňů.

Asistent pedagoga je zaměstnání, proto je velmi důležité zmínit i zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.), který ji přímo neupravuje, nýbrž upravuje náležitosti, které se týkají pracovního poměru, dovolené, péče o zaměstnance a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

⁴⁶ Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., *o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků*.

Zároveň je tato profese upravována i dalšími smlouvami, které mají rozsah v celé Evropské unii, jako například: Listina základních práv a svobod Evropské unie, Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech dítěte, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

2.1 Aktuální situace a změny

Aktuálně je projednáván návrh novely zákona č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících* a o změně některých zákonů. S novelizací zákona by došlo ke zrušení akreditací. Ke změně by mělo dojít v tzv. průběžném vzdělávání. Pro pedagogické pracovníky by to znamenalo, že nebudou akreditovány vzdělávací programy k prohlubování odborné akreditace.

Další aktualitou je i tzv. parametrizace asistentů pedagoga. Tato parametrizace by měla platit od ledna roku 2024. Asistent pedagoga byl dosud doporučován na základě ŠPZ, ale podle nového systému financování by mělo dojít k přidělování asistentů pedagoga do škol na základě velikosti školy, nikoliv na základě počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Ředitelům škol se tato reforma nelíbí, podle jejich názoru se zhorší prospěch žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a celková situace tříd.⁴⁷ „*V rámci meziresortního připomínkování letos v lednu uvedly Asociace pracovníků speciálně pedagogických center a Asociace pracovníků pedagogicko-psychologických poraden připomínky, které však ministerstvo školství v současném návrhu pro vládu nezapracovalo. Obě profesní organizace proto vydaly společné stanovisko, kde uvádějí, jaké problémy ve školách mohou nastat, a doporučily, jak dále postupovat při hledání vyhovujícího postavení asistentů pedagoga a jejich množství.*“⁴⁸

S touto reformou přichází mnoho obav nejen ze strany škol, ale i ze strany rodičů, kteří se bojí, že dojde ke zhoršení stavu a výsledků jejich dítěte. Zároveň i asistenti pedagoga pociťují jisté obavy, které se pojí se ztrátou zaměstnání.

⁴⁷ <https://www.ucitelkaplatforma.cz/2023/02/08/ucitele-ministerstvo-skolstvi-v-navrhu-noveho-nastaveni-pozice-asidenta-pedagoga-nezohlednilo-podnety-odbornych-asociaci/> [cit. 13.6.2023]

⁴⁸ Tamtéž.

3 Podpůrná opatření

Podpůrná opatření jsou taková opatření, která dítěti poskytují možnost dále studovat s ohledem na jeho zdravotní stav, kulturní odlišnosti či jeho nadání a umožňují upravit jejich vzdělávání podle jejich potřeb. Jedná se o opatření zejména organizačního, personálního a vzdělávacího charakteru. Podpůrná opatření a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje vyhláška č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. Žáci na tyto opatření mají dle zákona nárok a škola je povinna jim taková opatření poskytnout. Mezi podpůrná opatření patří asistent pedagoga, individuální vzdělávací plány, využívání kompenzačních pomůcek. Výše zmíněná vyhláška upravuje hodnocení, obsah výuky, podmínky přijímání či ukončení studia. Pokud by žák nebyl schopen dokončit studium ve vymezených letech, nabízí se zde možnost prodloužení školní docházky až o dva roky.

Podpůrná opatření jsou přidělována žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Žákovi náleží podpůrné opatření pokud má zdravotní postižení a to zrakové, sluchové, mentální, tělesné nebo poruchu autistického spektra či narušení komunikačních schopností. Žák má nárok na podpůrná opatření když má odlišný mateřský jazyk nebo byl dlouhodobě nemocný. Žák má také nárok na podpůrná opatření, když má poruchy učení a chování.⁴⁹

Nová vyhláška přinesla změny v mnoha oblastech. Jak již bylo zmíněno, jedná se o soubor opatření, který se týká oblastí organizačních, personálních věcí. Do organizačních opatření spadá změna organizace výuky, změna zasedacího pořádku, zredukování počtu žáků ve třídě, jiná pracovní místa pro žáka mimo třídu a ve třídě. Jedním z podpůrných opatření je i přizpůsobení výuky danému žákovi, kdy podpůrná opatření mohou mít formu individuálního vzdělávacího plánu, kooperativního učení.⁵⁰

Vyhláška upravuje také oblast podpory, která se týká intervence, kdy je nutné, aby rodina spolupracovala se školou. Mělo by být využíváno různých postupů a metod na podporu zraku, motoriky apod. Do podpůrných opatření patří i pomůcky. Jsou pomůcky didaktické, které se běžně používají ve škole. Dále speciální didaktické pomůcky, které napomáhají žákovi v komunikaci či pohybu ve škole a kompenzační reedukační pomůcky. Do dalších oblastí podpůrných opatření se řadí i změna obsahu vzdělávání. Změna spočívá v tom, že žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami se upravuje obsah učiva, učivo se obohacuje o

⁴⁹ MICHALÍK, J. a kol. *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, 2015, s. 5-22.

⁵⁰ Tamtéž.

poznatky, které by žáka mohly zaujmout. Jedna z úprav je také respektování specifík žáka. Dále se oblasti podpory týkají hodnocení, úpravy třídy pro žáka.⁵¹

Bylo stanoveno pět stupňů podpůrných opatření. Opatření prvního stupně si škola realizuje sama, proto zde není potřebné žádné doporučení školského poradenského zařízení. Druhý až pátý stupeň závisí na doporučení a zprávě ze ŠPZ a zároveň je to více finančně náročné, proto si je již škola nefinancuje sama. Pokud chce škola poskytovat podpůrná opatření, je důležité mít souhlas zákonného zástupce dítěte.

3.1 První stupeň podpůrného opatření

Žák může být zařazen do prvního stupně podpůrného opatření bez jakéhokoli potvrzení či doporučení od ŠPZ. Důležitou roli zde hraje pedagogický sbor, který by měl žáky pozorovat a v případě, že se objeví první problémy či viditelné nedostatky ve zvládnání učiva, by měl zpracovat plán pedagogické podpory. V plánu pedagogické podpory je uvedeno o jaký problém se jedná, jaká podpůrná opatření se budou poskytovat a způsob vyhodnocení. Pokud tyto opatření do šesti měsíců nezaberou, je potřeba kontaktovat ŠPZ. První stupeň podpůrných opatření je financován pouze z rozpočtu školy a je určen pro žáky, kteří mají neúspěch ve škole z důvodu stěhování, nemoci, těžké rodinné situace a nebo pro žáky, kteří mají lehké narušení komunikačních schopností.⁵²

Mezi tato podpůrná opatření lze zařadit z oblasti organizace výuky například změnu zasedacího pořádku. Pro žáka je dobré a lze to využít jako podpůrné opatření, když žák pravidelně střídá činnosti. Další z možností obohatit učivo, které se žák v hodině učí. U hodnocení lze využívat například různé formy hodnocení, podporovat sebehodnocení nebo například využít formativní hodnocení. Co se týká pomůcek, které jsou v tomto stupni používány, tak se používají běžné pomůcky, ale žák má více materiálů na procvičení učiva.⁵³

3.2 Druhý stupeň podpůrného opatření

K přiznání druhého stupně podpůrného opatření je potřeba doporučení ze ŠPZ. Stejně tomu je i v dalších stupních. Návrh na doporučení podpůrných opatření může podat ŠPZ

⁵¹ MICHALÍK, J. a kol. *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, 2015, s. 5-22.

⁵² Tamtéž.

⁵³ MICHALÍK, J. a kol. *Katalog podpůrných opatření: obecná část: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 40.

rodič, zletilý žák a nebo škola. V krajních případech i OSPOD (orgán sociálně právní ochrany dětí). ŠPZ provádí diagnostiku žáka a vydává zprávu z vyšetření a doporučení, kde je napsáno, co má žák za diagnózu a jak žáka nadále vzdělávat a upravovat jeho podpůrná opatření. Na druhý stupeň podpůrného opatření má nárok žák, u kterého se objevují „mírné“ problémy. Je to žák, který nemá dostatečnou znalost českého jazyka, má poruchy chování a učení, problémy zrakové, sluchové, řečové vady a další.⁵⁴

U tohoto stupně se mohou využívat didaktické pomůcky či speciálně didaktické pomůcky. Jedná se o pomůcky, které mohou žákovi například pomoci lépe vidět, tím, že je písmo v učebnici zvětšené, vylepšené pomůcky na matematiku a rýsování. Ve druhém stupni ještě není zcela nutné žákovi dělat individuální vzdělávací plán, takže žák se učí učivo, které je stanoveno v rámcově vzdělávacím programu. Pokud ale dojde ke změně rámcově vzdělávacího programu, je nutné, aby byl sestaven individuální vzdělávací plán žákovi sestaven. Dle platné legislativy může být ve třídě další pedagogický pracovník na 1 hodinu týdně. Díky finanční náročnosti pomůcek škola získává finanční příspěvky na podpůrná opatření dle potřeb žáka ze státního rozpočtu.⁵⁵

3.3 Třetí stupeň podpůrného opatření

Třetí stupeň podpůrného opatření je pro žáky, kteří mají lehké mentální postižení, postižení zrakové, sluchové, tělesné a nebo v případě, kdy žák nerozumí vyučovacímu jazyku a další. Ve většině případech má žák sestaven svůj individuální vzdělávací plán. Bývá využíváno speciálních učebnic a kompenzačních pomůcek s rehabilitačními pomůckami. Nicméně se používají i běžné učebnice. Pokud to situace vyžaduje, je možné redukovat počet žáků ve třídě. Součástí tohoto opatření je i psychologická a pedagogická intervence, která probíhá ve škole i v rodině žáka. Asistent pedagoga je jedním z podpůrných opatření, které žák v tomto stupni může využít. Většinou bývá u žáka přítomen pouze v některých předmětech. Podpůrné opatření třetího stupně umožňuje žákovi prodloužit studium o jeden rok a finanční náročnost je zde zohledněna, proto dochází k navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu.⁵⁶

⁵⁴ MICHALÍK, J. a kol. *Katalog podpůrných opatření: obecná část: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 40.

⁵⁵ Tamtéž, s. 42.

⁵⁶ Tamtéž, s. 43.

3.4 Čtvrtý stupeň podpůrného opatření

Podpůrná opatření čtvrtého stupně jsou určena pro žáky, kteří nejsou schopni komunikovat mluvenou nebo psanou formou, objevují se u nich poruchy autistického spektra nebo trpí nevidomostí či hluchotou. Je to rovněž určeno pro žáky, kteří jsou středně mentálně postiženi. Čtvrtý stupeň je i pro velmi nadané žáky, kteří dosahují vynikajících výsledků a v jejich zájmu je úprava jejich vzdělávání.⁵⁷

Pro žáky je zřízena pravidelná odborná intervence. Výuka probíhá za využití speciálních pomůcek, učebnic a kompenzačních a rehabilitačních pomůcek. V mnoha případech je nutné upravit i prostředí třídy a školy podle potřeb žáka. Žákovi s přiznaným čtvrtým stupněm podpůrného opatření přibývá jeden předmět navíc a to speciálněpedagogická péče a nabízí se možnost asistenta pedagoga po celou dobu výuky. Finanční náročnost se opět zvyšuje na základě všech opatření, která jsou potřeba.⁵⁸

3.5 Pátý stupeň podpůrného opatření

Stejně jako u předešlých stupňů, tak i u pátého stupně je podpůrné opatření závislé na školském poradenském zařízení, které provedlo diagnostiku a vyhodnotilo speciální potřeby v rámci žákova nejlepšího zájmu. Žáci mívají obvykle asistenta pedagoga. Dochází k přizpůsobení podmínek žákovi na základě jeho zdravotního stavu. Pracovní prostředí, kde probíhá výuka je nutné pozměnit. Pátý stupeň je určen pro žáky, kteří mají více postižení najednou či nejvyšší stupeň postižení.⁵⁹

Ve výuce se používají speciální pomůcky a alternativní pomůcky, používá se i náhradní forma komunikace, speciální klávesnice a další. Žák absolvuje předmět speciálněpedagogické péče. Další pedagogický pracovník je přítomen po celou dobu, co je žák ve škole i při jiných školních aktivitách. A pokud to situace vyžaduje, je možnost využití domácí výuky na doporučení lékaře. A co se týká finanční stránky, je to stejné jako u předešlých podpůrných

⁵⁷ MICHALÍK, J. a kol. *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, 2015, s. 12.

⁵⁸ MICHALÍK, J. a kol. *Katalog podpůrných opatření: obecná část: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 43-44.

⁵⁹ Vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

opatření. Pomůcky a opatření jsou finančně náročná a škole tak náleží příspěvky ze státního rozpočtu.⁶⁰

3.6 Individuální vzdělávací plán

Jedním z podpůrných opatření je i individuální vzdělávací plán (dále jen IVP). Jedná se o jedno z nejběžnějších podpůrných opatření. IVP je ve školském zařízení velmi důležitý nástroj pro inkluzi žáka do školy. Je určen pro žáky, kteří jsou mimořádně nadaní nebo mají speciální vzdělávací potřeby. Individuální plán schvaluje ředitel na základě žádosti, která by měla obsahovat jméno dítěte, zákonného zástupce, adresu, datum narození a třídu žáka. K žádosti je nutné doložit zprávu ze školského poradenského zařízení. Na základě školního vzdělávacího programu, diagnostiky z poradenského zařízení a souhlasem či vyjádřením zákonného zástupce se sestavuje IVP. Tento plán žáka může některým sloužit jako návod, jak pracovat se žákem.⁶¹

IVP se zabývá oblastmi, kterými jsou: metody výuky, úpravy obsahu vzdělávání, úprava očekávaných výstupů ve vzdělávání, organizace výuky, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob ověřování vědomostí a dovedností, hodnocení žáka, pomůcky a učební materiály, podpůrná opatření jiného druhu, personální zajištění úprav v průběhu vzdělávání. Plán je sestavován na míru žákovi. K úpravám v plánu dochází právě v těchto oblastech na základě jeho individuálních potřeb. Je nutné, aby také docházelo k jeho průběžné kontrole a vyhodnocení. K vyhodnocování by mělo docházet každé čtvrtletí či pololetí. Díky kontrole lze vyhodnotit pokroky, které žák udělal. Také lze vyhodnocováním určit další postupy. ŠPŽ provádí kontrolu IVP jednou za školní rok.⁶²

IVP je tedy pro žáky, kteří mají podpůrná opatření druhého až pátého stupně. Pro žáky, kteří mají podpůrná opatření prvního stupně je plán pedagogické podpory. Tento plán sestavuje pedagog pod dohledem poradenského pracovníka, kterým může být speciální pedagog, školní psycholog nebo výchovný poradce. Plán pedagogické podpory by měl obsahovat popis cílů, popsání potřeb žáka a co konkrétně mu dělá obtíže. Jako podklad při sestavování plánu slouží pozorování, rozhovor, rozbor žáka. Aby se plán mohl sestavit a být co nejefektivnější, je důležité, aby před sestavením proběhlo pozorování žáka, ověření jeho

⁶⁰ MICHALÍK, J. a kol. *Katalog podpůrných opatření: obecná část: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 44-45.

⁶¹ KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta, 2016, s. 41.

⁶² ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Tvorba individuálních vzdělávacích plánů: pro žáky s poruchou autistického spektra*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Pasparta, 2021, s. 9-14.

znalostí, rozbor domácí přípravy. Plán pedagogické podpory upravuje metody výuky, upravuje obsah, hodnocení a zajišťuje podporu žákovi.⁶³

Podpůrná opatření jsou zde pro žáky, kteří je potřebují pro své vzdělávání. Podpůrná opatření jsou skvělým nástrojem, jak dosáhnout úspěšné inkluze ve třídách. Zároveň je dobré, že ty finančně náročnější opatření jsou financována ze státního rozpočtu a tak si je škola může dovolit. Kdyby to tak nebylo, tak je možné, že by škola nemohla takové žáky přijmout, protože by neměla potřebné pomůcky pro jejich vzdělávání.

Také bych ráda zmínila Katalogy podpůrných opatření, které vydala Univerzita Palackého v Olomouci, kde jsou všechny informace o podpůrných opatření k dispozici. Katalog podpůrných opatření byl vytvořen jako manuál pro rodiče, vyučující a žáky, kteří mají podpůrná opatření. Tento katalog vznikl díky Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a organizaci Člověk v tísni. Je rozdělen na obecnou část a následné dílčí části. Dílčích částí je celkem 7. Katalog podpůrných opatření je pro žáky s potřebou ve vzdělávání z důvodu mentálního postižení nebo oslabení kognitivního výkonu, tělesného postižení a závažného onemocnění, narušení komunikačních schopností, poruchy autistického spektra nebo vybraných psychických onemocnění, zrakového postižení nebo oslabení zrakového vnímání, sluchového postižení nebo oslabení sluchového vnímání, sociálního znevýhodnění.⁶⁴

Na zpracování se podílelo mnoho odborníků a to konkrétně Milan Valenta, Eva Čadová, Renata Vrbová, Zuzana Žampachová, Věra Čadilová, Jana Janková, Jana Barvíková, Lenka Felcmanová a Martina Habrová a mnoho dalších.

Katalog je dostupný na webové stránce <http://katalogpo.upol.cz/>.

⁶³ KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasperta, 201, s. 68-69.

⁶⁴ <http://katalogpo.upol.cz/> [cit. 10.6.2023]

4 Praktická část

4.1 Cíle a metodologie výzkumu

V posledních letech je velmi aktuální téma inkluzivní vzdělávání, jehož nedílnou součástí je i asistent pedagoga. Tato pozice se postupem let vyvíjela do své dnešní podoby. Ovšem teorie, kterou nalezneme v učebnicích a literatuře může být častokrát daleko vzdálená od reality, kterou asistenti pedagoga denně zažívají.

Výzkumné šetření je provedeno na základě kvalitativního výzkumu, za pomoci rozhovoru s otevřenými otázkami.

Kvalitativní výzkum se setkává s kritikou, podle některých odborníků je totiž neobjektivní. Pokud ale výzkumník dodrží pravidla, která by se měla při kvalitativním výzkumu dodržovat, je zcela možné, že objeví nové teorie a jevy.⁶⁵

„Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry. Seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, kde se něco děje. Sběr dat a jejich analýza v kvalitativním výzkumu probíhají v delším časovém intervalu.“⁶⁶

Tato práce si klade za cíl zjistit, jak vypadá běžný den asistenta pedagoga v mateřské škole. Prvním dílčím úkolem této bakalářské práce je zjistit, jak probíhá komunikace s rodiči a ostatními pedagogy. Další dílčí úkol se zabývá tématem přípravy asistenta pedagoga na výuku. Jako třetí a poslední dílčí úkol bylo zjistit, jak asistent pedagoga pracuje s dětmi, když nastane krizová situace.

4.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Pro výzkum byly vybrány asistentky pedagoga, které pracují v mateřské škole a jsou u dětí, které mají nějaký stupeň podpůrného opatření. I přes snahu získat mužského asistenta pedagoga do mé bakalářské práce, se mi to bohužel nepodařilo. Asistentky byly voleny na základě mého bydliště, tudíž bych shrnula, že všechny asistentky jsou z Pardubického kraje. Některé z nich jsou z menších a některé z větších měst.

⁶⁵ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s.28.

⁶⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 50.

Respondentky byly celkem čtyři. Kvůli udržení anonymity nebudou uváděna jména měst, kde se mateřské školy vyskytují ani jejich názvy. Asistentům nebyla přiřazena jejich skutečná jména, ale pouze označení A1 – A4.

První asistent pedagoga – **A1** je nejdéle pracující asistent pedagoga ve své mateřské škole, která se nachází v menším městě na okraji Pardubického kraje. Její pedagogická praxe letošním rokem dosáhla 6 let. Letošní školní rok je asistentka přiřazena ke chlapci, který má čtvrtý stupeň podpůrného opatření. Jedná se o dítě, které má poruchu autistického spektra. A1 uvádí, že ze začátku to bylo velmi náročné, ale postupem času si zvykla a myslí si, že tuto pozici zvládá dobře.

Druhý asistent pedagoga – **A2** je teprve v začátcích své pedagogické praxe. A2 působí jako asistent pedagoga druhým školním rokem ve velkém městě. Je asistentkou u dítěte, kterému bylo uznáno podpůrné opatření čtvrtého stupně, kdy dítě má ADHD a mentální postižení (lehká mentální retardace). Dle svých slov svou práci zvládá dobře, i když občas nejde všechno podle plánu.

Třetí asistent pedagoga – **A3** je asistentkou pedagoga pátým školním rokem. Nyní je přiřazena k dítěti, které má čtvrtý stupeň podpůrného opatření. Dítě má ADHD a opožděný mentální vývoj. Její mateřská škola se nachází ve stejném městě jako škola respondentky číslo dvě.

Čtvrtý asistent pedagoga – **A4** je ve své práci v začátcích. Její kariéra jako asistenta pedagoga započala s tímto školním rokem a to 2022\2023. Nicméně to neubírá na důležitosti jejího postavení v mateřské škole. Je přiřazena k dítěti, které spadá do třetího stupně podpůrného opatření. Vzhledem k tomu, že je v tomto oboru krátce, tak je to její první přiřazený žák. Žák má poruchu řeči. A4 si je vědoma toho, že je stále co zlepšovat, ale myslí si, že svou práci dělá dobře a hlavně s láskou.

4.3 Výzkumné otázky

Otázky byly zvoleny tak, aby odpovědi respondentů dokázaly naplnit cíle, které byly na začátku mého bádání stanoveny. Rozhovor byl rozdělen na hlavní a dílčí výzkumné otázky, kde se každá otázka zaměřovala na trochu jiný směr práce asistenta pedagoga. Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jak vypadá den asistenta pedagoga a co vše je s jeho dnem spojeno.

Jako vedlejší výzkumný cíl (VV1) bylo stanoveno zjistit, jak asistent pedagoga komunikuje s pedagogy a s rodiči žáků.

Jako další vedlejší výzkumný cíl (VV2) bylo zjistit, jak se asistent pedagoga připravuje na výuku.

Jako poslední vedlejší výzkumný cíl (VV3) bylo zjistit, co dělá asistent pedagoga, když nastane krizová situace. (Krizovou situací se rozumí neadekvátní chování, záchvaty vzteku apod.)

Hlavní výzkumná otázka:

HVO: Jak vypadá Váš běžný den v mateřské škole jako asistent pedagoga u dětí, které mají podpůrná opatření?

Vedlejší výzkumné otázky:

VVO1: Jak probíhá komunikace s ostatními pedagogy, ale také s rodiči?

VVO2: Jak probíhá příprava asistenta pedagoga na výuku?

VVO3: Jak pracujete s dětmi, když nastane krizová situace?

Podotázky, které jsem použila v rozhovoru jsou uvedeny v příloze bakalářské práce.

4.4 Metoda sběru dat

Pro kvalitativní výzkum byl zvolen jako nástroj výzkumného šetření rozhovor. Jedná se o nejpoužívanější metodu kvalitativního výzkumu, která na základě otevřených otázek získává podrobnější informace. Pokud se výzkumník rozhodne pro rozhovor, má na výběr ze dvou druhů, polostrukturovaný rozhovor a nestrukturovaný.⁶⁷

Pro tento výzkum byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Za pomoci otevřených otázek jsem vedla rozhovory s asistenty pedagoga v mateřských školách. Rozhovor byl zvolen z důvodu, že se mi zdá nejlepší variantou pro prozkoumání tohoto tématu a získání podrobnějších informací.

*„Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět.“*⁶⁸

⁶⁷ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s.160.

⁶⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 173.

Podle Švaříčka a Šedové je rozhovor do jisté míry řízená konverzace, kterou řídí výzkumník za pomoci otázek. Je velmi důležité uspořádání otázek v rozhovoru. Úvodní otázky by měly být jednoduché a obsahovat představení výzkumu, souhlas respondenta s nahráváním. Důležité jsou hlavní výzkumné otázky a vedlejší, navazující otázky. U konce rozhovoru je dobré použít ukončovací otázky, které by neměly být uspěchané.⁶⁹

4.5 Realizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření probíhalo během března roku 2023. Termíny byly předem domluvené s respondenty a řediteli mateřských škol. Po mém příchodu do mateřské školy jsme šli do místnosti, kde zrovna neprobíhala výuka. Předem jsem je informovala o tom, že výsledky budou použity pro mou bakalářskou práci a ujistila jsem je o jejich anonymitě. Poté jsem se zeptala, zda jim nebude vadit, když si rozhovor nahraji. Se souhlasem všech respondentů byl rozhovor nahráván na diktafon. Následoval podrobný přepis do elektronické podoby.

Někteří odborníci tvrdí, že se nemusí přepisovat vše, ale Švaříček ve své knize zmiňuje, že je dobré dělat doslovnou transkripci a to hned z několika důvodů. Při takové analýze se výzkumník neustále vrací ke svým přepsaným rozhovorům, kdyby je měl poslouchat opakovaně několikrát, bylo by to více časově náročné. A druhým důvodem je, že pokud je přepsáno vše, je možné kódovat, podtrhávat a dávat si do spojitosti slova a věty.⁷⁰

4.6 Analýza dat

Aby výzkumník mohl analyzovat data, je potřebné, aby je nejprve zpracoval. „*Data jsou na počátku analýzy rozsáhlá a nestrukturovaná. Úkolem výzkumníka je začít s jejich organizací a zpracováním.*“⁷¹ V mém případě jsem všechny rozhovory doslovně přepsala do elektronické podoby. Když byla data přepsána, mohla jsem začít se zpracováním. Pro zpracování jsem použila zakotvenou teorii s technikou otevřeného kódování.

Otevřené kódování spočívá v rozdělení textu na jednotky. Je na výzkumníkovi, jestli to rozdělí na věty či slova. Po rozdělení se jednotce přiřadí kód podle jeho významu. Pro mou analýzu dat jsem zvolila metodu papír tužka, protože nemám přístup do aplikací, které jsou

⁶⁹ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 163-160.

⁷⁰ Tamtéž, s. 210.

⁷¹ Tamtéž, s. 210.

pro kódování určeny. V procesu kódování se výzkumník vrací k daným kódům a přejmenovává je.⁷²

Když jsem dokončila kódování, stanovila jsem si kategorie podle kódů. Kategorie byly stanoveny následovně: běžný den, pomůcky, obavy, komunikace, rovnocennost, příprava na výuku a krizová situace.

4.7 Vyhodnocení získaných dat

Během rozhovorů vyplynulo několik kategorií, které popisují pozici asistenta pedagoga v mateřské škole a jeho náplň práce. Tyto kategorie jsou: režim dne, pomůcky, obavy, komunikace, rovnocennost, příprava na výuku a krizová situace.

Režim dne

V mateřských školách je striktně daný režim, který by se měl dodržovat. Na první pohled by se mohlo zdát, že tam jsou všechny dny stejné. Na jednu stranu je to pravdivé tvrzení a na druhou stranu může pedagogický sbor v mateřských školách tvrdit opak. Začíná to příchodem dítěte do školy, pokud dítě nepřijde, rodič má povinnost dítě omluvit. Pokud dítě přijde ráno do mateřské školy, musí si vzít přezůvky a sundat venkovní oblečení a nastává odloučení od rodičů na celý den. Některé děti tuto situaci zvládají skvěle bez komplikací, zatímco jiné děti to až tak dobře zvládat nemusejí. Není překvapením pokud v šatně zaslechneme pláč či odmlouvání.

Jídlo je ve školce několikrát denně. Svačina bývá dopoledne, oběd v poledne a svačina odpoledne. Také u jídla jsou daná pravidla, kterými by se měli řídit jak děti, tak i všichni zaměstnanci mateřské školy. Před obědem bývá vycházka a po něm spánek.

Během dopoledne a odpoledne mají děti prostor si hrát, součástí výuky bývá výtvarná a hudební činnost. Ve většině mateřských školách jsou hudební nástroje (klavír, flétny, bubny apod.) Probíhá řízená činnost pedagogem, komunitní kruh, společné hry a cvičení pro rozvoj jemné motoriky, logického myšlení, komunikace.

⁷² ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 211-212.

Před příchodem žáka

S jedním pracovním dnem, ale také přichází mnoho příprav, které je potřeba udělat. A netýká se to jenom pedagogů, ale celého pedagogického sboru. Všechny respondentky uvedly, že si buď připravují materiály, se kterými budou pracovat nebo dodělávají věci z předchozího dne. Všechny dotazované měly velmi podobné odpovědi. Respondentka A4 po svém příchodu: „*si připravuju materiály, se kterými budu ten den pracovat. Jelikož on pracuje jako ostatní děti, já ho doplňuji pouze dalšími činnostmi, když se začne nudit, když už má například hotovo.*“⁷³ Z odpovědí ostatních také vyplynulo, že před příchodem dítěte dodělávají věci, které se nestihly a nebo si připravují materiály a věci na ten daný den. Respondentky A1 a A3 uvedly, že se také věnují ostatním dětem, které už jsou ve školce, pokud jim to prostor dovolí.

Procházka

Dopoledne se chodí na vycházky, když to počasí umožní. Respondentka A1 bývá velmi potřebná v tento čas vycházek z důvodu strachu dítěte ze psů. Stejně je tomu i u respondentky A2, která uvedla: „*Na procházkách chodí taky výhradně semnou, protože se vytrhává a utekl by, tak se musí držet za ruku.*“ Pro zbývající respondentky nejsou procházky tak náročné v porovnání s předešlými respondentkami. Nápomocná bývá respondentka A4 která: „*Na vycházce, když se nevyjádří, tak se mu snažím pomoci a snažím se ho navigovat těmi jednoduchými slovíčky, se kterými se mluví s malými dětmi.*“ Ostatních dětí si na procházce moc nevšímají, protože na to nemají prostor, musí se věnovat dětem, ke kterým jsou přiřazeny. Respondentka A2 ovšem zmínila že: „*...na procházkách by holčičky chtěly semnou za ruku, ale jsou z 90% odmítnuté, protože já ho musím držet za ruku.*“ Respondentka ještě dodala: „*Musím říct, že to respektují a pochopí.*“

Ostatní děti

Na základě výše uvedených informací je vhodné odpovědět na otázku, jak to mají asistentky pedagoga s ostatními dětmi? „*Samozřejmě je od sebe neodháním, ale pokud zrovna musím zakročit u dítěte, ke kterému jsem přiřazena, tak je musím poprosit, ať se jdou na chvíli věnovat něčemu jinému. Jinak ne, jinak si s nimi hraju*“ uvedla respondentka A1. Z odpovědi respondentky A4 bylo zřejmé, že má k dětem velmi kladný vztah a že se snaží děti od sebe zbytečně neodhánět. Podle jejích slov je to „*spíš mazlivá teta*“. Zatímco u respondentky A3

⁷³ respondentky mluví o dítěti, ke kterému jsou přiřazena, proto se mohou v textu objevovat zájmena

byla odpověď trochu opačná: „*Především se snažím věnovat dítěti, ale nemohu ostatní děti taky furt odhánět, ale pokud jsem potřeba u mého dítěte, tak bohužel na ně nemám čas.*“

Jídlo a asistence

U jídla asistentky asistují dětem, protože některé nejsou schopny se samy najíst, někteří dělají nevhodné věci při jídle a nebo nechtějí jíst vůbec. Například respondentka A1 nemá při svačině, či obědě žádnou práci, protože její svěřené dítě si jídlo samo sní a odnese talíř. Stejný případ je i u respondentky A2, kde se sice nají sám, ale později ruší. Podle jejich slov: „*On je najeden velmi rychle a pak ho nebaví sedět. Takže se stává potom rušivým elementem pro celou jídelnu, takže si ho беру zvlášť, odcházíme spolu do třídy.*“

Odpolední spánek

Spaní po obědě je jednou z nejméně oblíbených aktivit u dětí v mateřských školách. Z rozhovorů bylo patrné, že většinou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami po obědě odchází domů a jenom občas tady zůstanou i přes polední klid. Zejména jsou asistentky pedagoga nápomocné s převlékáním dětí do pyžam. Respondentka A1 uvedla, že když už všechny děti spí tak: „*...zase dělám co je potřeba, různé přípravy nebo zapisuju, co se ten den stalo.*“ Jinak tomu je u respondentky A2, která je téměř celou dobu u postýlky a hladí ho. Pokud dojde k tomu, že dítě zůstává na poobědové spaní u respondentky A4, musí být nápomocná u dítěte po celou dobu, kdyby dítě potřebovalo na toaletu a podobně.

Vůdčí role

Tři ze čtyř respondentek uvedlo, že se nechtějí zapojovat do aktivního vedení třídy. Uvedly, že převezmou vedení třídy v případě, kdy je to nezbytně nutné nebo když je o to pedagog poprosí. Respondentka A2 uvedla: „*Úplně se do toho neangažuju, ale pokud mám pocit, že by to mohlo chvílku k něčemu nějak pomoc nebo si pro něco paní učitelka odskočí, tak zastoupím.*“ S tímto výrokem souhlasí výroky respondentek A1 a A4. Důvodem, proč se nechtějí zapojovat je podle respondentky A1: „*Oni to paní učitelky asi úplně nevyžadují a řekla bych, že se jim to ani moc nelíbí, aby jim do toho někdo lezl.*“ Úplným opakem je respondentka A3, která zmínila, že se do aktivního vedení třídy zapojuje.

Pomůcky

Další kategorií jsou pomůcky. Do této kategorie jsem zahrнула veškeré pomůcky, které pomáhají usnadňovat práci asistentům pedagoga a celkově zpestřovat výuku. V dnešním moderním světě se již téměř všude používají digitální technologie. Na běžných základních a středních školách bývají interaktivní tabule již klasickým vybavením a není to bráno jako něco nevšedního, ale jak je tomu v mateřských školách? Dotazované respondenty uvedly, že se u nich v mateřských školách také používají pomůcky, které by mohly zpestřit výuku.

Digitální hračky

V mateřské škole, kde působí respondentka A1 se využívá plno takových pomůcek. Konkrétně AfaSlovník⁷⁴. Také uvedla, že využívají Albi tužky s mluvícími knihami a „*jinak tady máme spoustu robotů, Bee-boty. Teda ty mladší třídy, ty s tím do styku ještě úplně nepřicházejí, ale ty starší se na tom učí programovat.*“⁷⁵ Moderní pomůcky se u všech respondentek vyskytují a především se jedná o Albi tužky a roboty na velmi jednoduché programování. Respondentka A3 ještě dodala: „*Je to zase něco jiného než klasické hračky a je to prostě moderní a moderní věci v dnešní době děti baví.*“

Motivace

Co může asistentkám pedagoga také pomoci jsou motivační odměny. Z výpovědí asistentek pedagoga, je zřejmé, že motivační odměny používají a mají je rády, protože splňují svůj účel. Respondentka A4 používá jako motivační pomůcku tabulku, do které se zapisuje splnění či nesplnění aktivity. Za splněnou aktivitu dostane samolepku a v případě, že je samolepek hodně, dochází k celkovému zhodnocení a dostane odměnu. Jejimi slovy: „*To pak vede k tomu, že si vlastně uvědomí, že udělal něco dobře a řekla bych, že ho to tak jako motivuje k tomu dobrému a hodnému chování.*“

Respondentka A2 by ráda používala motivační odměny častěji, ale chování žáka jí to nedovoluje. Změna nastává u respondentky A1, která má motivační krabičku, kterou jí dala matka žáka. V rámci motivace bylo také využito potlesku pro žáka, který měl skvělé výsledky. Respondentka A1 uvedla: „*...když se mu něco povedlo, tak ta třída mu zatleskala a pro něj to byla velká motivace. Nejvíce se tleskalo, když snědl jídlo, tak od té doby se snaží jíst hodně.*“

⁷⁴ AfaSlovník je logopedická aplikace pro žáky s afázií

⁷⁵ Bee-bot je interaktivní didaktická pomůcka pro rozvoj logického myšlení

Hodnocení

Nápomocnou pomůckou může být i psaní hodnocení dítěte. Hodnocení dítěte respondentky prý píšou jednou za pololetí. Ale také mají své deníky, kam zapisují své poznatky z daných dnů. Respondentka A3 uvedla: „...já mám takový blok, kam si zapisuji jeho postupy, jak se chová a v čem se zlepšuje nebo v čem se zhoršuje. Kde zkrátka vidím nějaký posuny. A je to dobrá věc, protože vidíte to napsaný, dejme tomu den po dni. A můžete se pak podívat na ten vývoj a na různý výkyvy.“ Respondentka A1 a A2 tento blok o kterém mluvila respondentka A3 nazvaly asistenčním deníkem. „Jinak ten deník je pro mě, ale pokud je třeba může nahlédnout paní ředitelka a nebo kontrola. Samozřejmě i třídní učitelky mohou, ale nemyslím si, že se do něho koukají.“ uvedla respondentka A2.

Obavy

S touto prací přichází i obavy spojené s odchodem dítěte do dalšího školského zařízení. Většinou mývají asistenti pedagoga smlouvy na doby určité. A je to určené podle dětí, ke kterým jsou přiřazeni jako podpůrná opatření.

Strach

Všechny z respondentek se shodly, že mají strach o svou práci, že jim nadále smlouvu neprodlouží. Respondentka A4 uvedla: „To bylo velký přemýšlení, jestli do této práce vůbec jít. Protože to není dlouhodobě jistá práce, ale myslím si, že v dnešní době hodně dětí přibývá, takže se najde nějaké dítě, ke kterému bych mohla potom jít dál.“ Respondentka A2 dokonce uvedla velké obavy: „Bojíme se všichni no. Takže já mám zrovna předškoláka, takže o tu práci asi přijdu, pokud nepřijde jiné dítě, ke kterému budu potřeba..“

Změny

Z rozhovorů bylo vidno, že jsou ve své práci asistentky pedagoga spokojené a změnilo by především zdroj jejich obav. A to smlouvy na dobu neurčitou. Respondentka A1 tvrdí, že: „...je to opravdu nejistota pro všechny lidi okolo jo, protože my jsme závislé na tom jednom dítěti a kolem něho se vlastně točí celá naše práce. Takže možná bych změnila smlouvy, po nějaké době, aby asistenti byli na dobu neurčitou.“

Komunikace

Komunikace je jednou z věcí, která je důležitá při práci s lidmi. V této části výzkumu jsem se zajímala, jak to mají asistentky pedagoga s komunikací s ostatními pedagogy i

s rodiči. Co je předmětem jejich rozhovorů. V dnešní době, kdy je normální mít všechny sociální sítě a není překvapení, že většina respondentek komunikuje s ostatními pedagogy a asistenty přes sociální sítě, ale některé takto komunikují i s rodiči.

Komunikace osobní

Všechny respondentky uvedly, že využívají jak komunikaci přes sociální sítě, tak i komunikaci tváří v tvář v mateřské škole. Nicméně komunikace osobní převažuje a to hned z několika důvodů. Jeden z důvodů uvedla A3: „...*když něco chceme, tak se to vyřeší tady, protože po mobilu se toho stejně moc nevyřeší. Nejlepší je, že když se chcete na něčem domluvit hnedka a čekat, než Vám někdo odpoví, tak to trvá, takhle skočíme za kolegyněmi a za 5 minut je domluveno.*“ Pokud ale nejsou ve své práci, tak A1 zmínila: „*ale jinak potom z domovu nebo když zapomeneme něco sdělit, tak máme skupinu na Messengeru. Ale spíš si všechno říkáme osobně. Pokud něco paní ředitelka potřebuje, tak pošle všem email.*“

Komunikace přes sociální sítě

Přesto, že komunikace přes zprávy na sociálních sítích není používána u respondentek příliš často, objevují se situace, kdy k takové komunikaci dojde, zejména po pracovní době. Většina tázaných uvedla, že spolu komunikují většinou přes platformu Messenger, kde mají společné skupiny s kolegyněmi. Obsahem jejich komunikace bývají častokrát důležité věci, které nestihly vyřešit osobně a nebo pokud je nutné se ihned na něčem domluvit. A2 uvedla důvod jejich komunikace po pracovní době následovně: „*Maximálně pokud je nějaká důležitá zpráva a to spíše od paní ředitelky.*“

Komunikace s rodiči

Komunikace s rodiči probíhá převážně v mateřské škole, ale respondentky uvedly, že mají na rodiče kontakt. V případě, že je potřeba, tak je mohou kdykoli kontaktovat a domluvit se. Jedna z respondentek (A1) zmínila, že se s rodiči moc nepotkává, protože častokrát v práci končí dříve než si rodiče přijdou pro své dítě. Načež dále uvedla že s nimi komunikuje „...*ráno, ale to bývá šup do školky, vem si boty, že to ráno bývá hodně uspěchané. Pokud jim chci sdělit nějakou drobnost, tak to sdělím přes někoho, ale pokud je to například něco důležitého, tak na sebe máme kontakt na Messengeru, tak si rychle napíšeme, co je třeba.*“ Tázaná respondentka A2 nekomunikuje vůbec s rodiči přes sociální sítě. Uvedla, že komunikuje pouze: „*Ústně, při předávání dítěte. Když je něco potřeba, tak to vyřešíme jen tak mezi dveřma a když by to byl závažnější problém, tak to už většinou řeší paní učitelka.*“ Stejně

je na tom i respondentka A3, která zmínila, že komunikace s rodiči probíhá: „*Jenom ve školce, když se vidíme. Ale nestává se, že já osobně bych komunikovala s rodiči přes sociální síť, sms.*“ Oproti tomu poslední respondentka A4 uvedla, že: „*Já hodně komunikuji přes Messenger s maminkou.*“ Asistentka A4 převážně řeší s matkou dítěte organizační věci a stav dítěte.

Sdělování

Předmětem komunikace mezi rodiči a asistenty pedagoga bývá především jejich dítě. Zejména se jedná o sdělování aktuálního stavu žáka. Na otázku, zda asistenti pedagoga informují rodiče se mi dostalo následovných odpovědí. A1: „*Určitě, když mamka něco potřebuje nebo když se ptá, tak ano. Ale pokud je všechno v pořádku, tak není potřeba, moc ji nezdržujeme. Jo jako maximálně řekneme, že byl hodný.*“ K tomu ještě dodala: „*To dřív ze začátku jsme ji museli hodně informovat, protože zlobil... akorát spolu komunikujeme, když se bude dítě něco nezvyklého. Například když se pojedete na nějaký výlet. Jestli to zvládne, jestli pojedete.*“ První respondentka tedy uvedla, že rodiče informuje, zatímco další respondentky tuto činnost dělají jenom občasně a nebo ji přenechávají spíše pedagogům.

A2 zmínila: „*Ano, ale nejen já... paní učitelky píšou papíry pro poradny, takže ty nejdůležitější věci řeší ony.*“ Třetí respondentka (A3) odpověděla na otázku podobně a to: „*Většinou to říká třídní učitelka, ale když mě poprosí, tak to můžu vyřídit já, ale to se moc nestává.*“

Při komunikaci s rodiči by se měly sdělovat jak pozitivní, tak i negativní věci. Není dobré, pokud by se asistenti pedagoga nebo pedagogové zaměřovali jenom na negativa a vůbec nezmínili například to, v čem žák udělal pokrok. U sdělování negativních informací A4 uvedla: „*Když něco takového sděluji, tak se snažím začít něčím pozitivním.*“

U sdělování negativních informací je třeba dbát na správný způsob podání, aby nedošlo k nedorozumění. A3 uvedla: „*A naštěstí se stává, že ty rodiče vědí, co mají doma, takže nemají problém tu informaci přijmout.*“ Trochu odlišná odpověď přišla od A4: „*...tak maminky nechtějí o svých dětech nic špatného, že jo. Takže maminku chápu, že moc nechce, takže se snažím jakoby říct že bychom měli zapracovat na tomhle a tamtom. Snažím se to neříkat úplně negativně.*“

Rovnocennost

Být rovnocenným členem týmu je velmi důležité pro efektivní výkon práce. Slovy respondentky A4: *Mám ze svého okolí kamarádky, které dělají na základních školách, tak tam*

se rovnocenně moc necítí, že je moc neberou a mají je tam spíše jako nutné zlo.“ V některých zařízeních by se mohlo stát, že asistent pedagoga je nerespektovaný člen pedagogického sboru, kdy na něj delegují práci, která není v popisu jeho práce.

Všechny tázané respondenty uvedly, že mají pocit, že jsou rovnocenné svým kolegům. A2 se ve své práci cítí jako: „...*rovnocenný parťák. Rozhodně tam nejsem sluha nebo poskok pro všechny. A ani se tam necítím, že bych překážela.*“ Obdobně odpověděla i A3: „*Myslím si, že jsem důležitá součást našeho kolektivu a řekla bych, že mám super výhodu, že mě paní učitelky přijali mezi sebe skvěle.*“

Z odpovědí vyplynulo, že ani jedna z respondentek se necítí ve své práci nerespektovaná a zároveň si všechny respondenty myslí, že mají dobrý kolektiv mezi sebou, až na jednu. U respondenty A1 byla známka zaváhání a poté zmínila, že občas mezi třídami bývají rozepře, kvůli organizačním věcem a dalším. K tomu ještě dodala: „...*ale to je prostě ženský kolektiv.*“

Příprava na výuku

Odpovědi na otázky, které byly zaměřené na přípravu na výuku se poměrně lišily. Z odpovědí bylo znatelné, s jakým žákem se speciálními vzdělávacími potřebami respondenty pracují.

Materiály

Respondentka A4 uvedla, že materiály na výuku převážně dostává, protože žák dělá to, co ostatní děti. Velmi podobná odpověď se mi dostala i od respondenty A3, zatímco odlišná odpověď byla ze strany respondenty A2, která odpověděla: „...*když si ho pak právě беру někde stranou na ten individuál, tak si doma chystám svoje papíry pro předškoláky. Ale nevyrobím si je, na internetu hledám.*“ Respondentka A1 uvedla, že materiály dostává, ale musí je přizpůsobit žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Také jako jediná uvedla, že ji s přípravou materiálů pomáhá matka.

Inspirace

Co se týká inspirace, všechny respondenty uvedly, že sbírají inspiraci na internetu. Bylo to odůvodněno následovně respondentkou A4: „...*ten internet je rychlejší.*“ Knihy pro asistenty pedagoga a materiály mají k dispozici také, ale jak uvedla A4, na internetu je vyhledávání inspirace jednodušší. Tato respondentka zmínila skupiny pro asistenty pedagoga na sociálních sítích. Uvedla, že v takových skupinách jsou probírána všechna možná témata,

týkající se jejich práce a „*tam nalézám spoustu inspirace...Skupinky jsou fajn, protože tam vidíte i postup a povedené a nepovedené výtvary*“ (A4). Respondentky A1 a A2 uvedly, že jsou také členkami skupin na sociálních sítích pro asistenty pedagoga a pedagogy, kde sbírají inspiraci na materiály. Shodné odpovědi se také sešly u respondentky A1 a A3, které zmínily, že dalším zdrojem jejich inspirace je platforma Pinterest.

Kvalifikace

Z pohledu té dlouhodobější přípravy na výuku lze považovat jejich kvalifikaci. Všechny dotazované respondentky uvedly, že mají absolvovaný kurz pro asistenty pedagoga, ovšem názory se na jejich vzdělání lišily. Některé byly spokojené a kurz je dostatečně připravil, zatímco jiné by ocenily více praxe a méně teorie. Respondentka A1 uvedla „*...bylo vědět, že vědí o čem mluví, bylo to hodně o té praxi... Tu teorii ta je super, ale tu si načtete, ale takový ty rady, jak s tím dítětem vůbec zacházet, co od něho očekávat jsou lepší.*“

Respondentka A3 je se svojí kvalifikací na asistenta pedagoga velmi spokojená a nepocituje žádné mezery. Naopak je tomu u respondentky A4, která není spokojená, protože dle jejího názoru kurz obsahoval málo praxe. Načež respondentka A2 uvedla: „*Ono Vám pak stejně nejvíce dá ta praxe jako u všeho. Naučíte se teorii, ale na tu praxi vás asi úplně nikdo tak dobře nepřipraví. A hlavně tím, že každé dítě je jiné.*“ Zároveň se respondentky shodly, že ve druhé variantě vzdělání (střední škola, vyšší odborná škola a vysoká škola zaměřené na pedagogické vzdělání) mají žáci více času na studium, během kterého mají možnost absolvovat více praxí.

DVPP

Rozšiřování kvalifikace je možné díky DVPP. Z rozhovorů vyplynulo, že všem respondentkám je umožňováno další vzdělávání v rámci kurzů a různých školení. Zmínily se, že některé právě absolvovaly školení nebo že se na něj chystají v následujících týdnech. Jednou z překážek pro absolvování takových kurzů může být i vzdálenost konání kurzů. Tento fakt vyvrátila respondentka A1, která uvedla: „*Poslední dobou to bývají spíše webináře.*“ Respondentka A2 také zmínila, že některé kurzy se konají v jejich městě. Přičemž pokud budeme vycházet z faktu, že všechny respondentky jsou z Pardubického kraje, tak se odpověď na otázky týkající se dostupnosti kurzů v tomto kraji zodpovídají. Velkou otázkou bývá i financování kurzu, protože často mohou být velice nákladné. K tomu se vyjádřila respondentka A4: „*Jsou proplacené, takže si nic nemusíme platit. A řekla bych, že máme docela velké možnosti co se týká kurzů a školení.*“

Krizová situace

Všechny respondentky se již za svou kariéru potkaly s neadekvátním chováním, krizovými situacemi a podobně. Ovšem tyto situace nemusí nastávat jenom u „jejich“ žáků, ale i u žáků bez speciálních potřeb. Na otázky, které se týkají krizových situací respondentky odpovídaly téměř stejně.

Izolace a uklidnění

Co dělat s dětmi, když nastane krizová situace? Odpovědi na tuto otázku byly ve stejném duchu. Nejprve je dobré dítě izolovat od ostatních. Respondentka A1 nejprve poprosí děti, které mohou být v dosahu, aby se vzdálily z důvodu možného ublížení. Obdobně to dělá i respondentka A3: „*snažím se ho uklidnit a nebo ho odvést od dětí, aby s nimi nebyl a aby jim neublížil.*“ Zajímavou poznámku uvedla i respondentka A4: „*Důležitý je ho fakt vzít stranou, protože když je dítě v kolektivu, tak na sebe strhává pozornost a rádo je středem pozornosti, když na něj děti koukají, tak to bývá pak horší. Takže si myslím, že když tam zůstane jen asistent a dítě, tak je ta situace lépe zvladatelná.*“ Co se týká metod na uklidnění, tak každá respondentka má svůj již ověřený postup. A1 využívá křesílka, které nazývá Vajíčko. V tomto případě se jedná o křeslo, kde se žák může zatáhnout a mít pocit, že je v místnosti úplně sám. Respondentka A4 se snaží žáka motivovat k uklidnění odměnou a ostatní respondentky na uklidnění používají mluvené slovo. Když se pak žák uklidní, vracejí se do kolektivu.

Zvládnutí krizové situace

Takové situace jsou velmi individuální, u některých dětí mohou nastat několikrát denně, zatímco u jiných jen jednou týdně. Zkrátka s tím musí asistentky pedagoga ve své práci počítat. V takových situacích je potřeba zachovat chladnou hlavu. Respondentka A1 k tomuto uvedla: „*Pro mě na začátku byl strašný problém zůstat v klidu jako sama pro sebe. On mě vždy vydeptal tak, že jsem se vytočila.*“ Ale nyní již takové situace zvládá. Stejně tomu tak má respondentka A2 a A3. Jinou odpověď měla respondentka A4, ta si myslí, že ne pokaždé tyto situace zvládá.

4.8 Interpretace dat

V první části výzkumného šetření bylo zjištěno, jak vypadá den asistenta pedagoga v mateřské škole. Z odpovědí, které se týkaly běžného dne vyplynulo, že asistenti pedagoga přichází ještě před příchodem žáka do mateřské školy a mají čas na přípravu. Respondentky se shodly, že většinou před příchodem žáka dělají přípravné práce. Z odpovědí, které se zabývaly procházkou vyplynulo, že respondentky jsou na procházkách potřebné. Tato odpověď pro mne nebyla překvapením. Na procházce může dojít k různým situacím, které by mohly ohrozit žáka. Ve vztahu k ostatním dětem jsou asistentky pedagoga velmi ohleduplné a pokud děti vyžadují jejich pozornost a čas to umožňuje, tak se jim věnují. Díky tomuto tvrzení lze potvrdit, že asistent pedagoga není ve třídě jenom pro žáka s podpůrnými opatřeními.

U jídla a spánku nejsou asistentky pedagoga rozhodně zbytečné. Během jídla a ukládání k spánku mají asistentky pedagoga hodně práce nejen s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i s ostatními. Některé děti nemají osvojené sebeobslužné dovednosti, proto jim musí pomáhat. Toto zjištění potvrdilo, že mezi přímou pedagogickou činností asistenta pedagoga spadá pomoc při sebeobsluze. Dalším překvapením bylo, že 3 ze 4 asistentek pedagoga se nechtějí zapojovat do aktivního vedení třídy. Většinou se zapojí v krajní nouzi, kdy třídní učitel musí jít mimo třídu.

Asistenti pedagoga mají možnosti využívat pomůcky, které mohou zpestřit výuku. Pro mě samotnou bylo novinkou spousta digitálních hraček, které používají. Ve všech školkách používají podobné digitální hračky. Tyto hračky jsou dobré pro rozvoj kreativity, myšlení apod.

S tímto zaměstnáním jsou spojeny i obavy o ztrátu zaměstnání. Většina asistentů pedagoga je zaměstnána na dobu určitou, většinou na jeden rok. Proto by respondentky uvítaly změny v pracovních poměrech.

V dnešní době už není překvapením, že spolu lidé komunikují přes sociální sítě. Podle výsledků tomu tak je i u asistentů pedagogů a rodičů. Komunikace je velmi důležitá součástí práce asistentů pedagoga. Při sdělování by měli sdělovat veškeré informace a nic netajit. Při komunikaci s ostatními pedagogy a ve vztahu s nimi se cítí asistenti pedagoga rovnocenně.

Velkým překvapením bylo, že všechny respondentky měly kvalifikaci získanou díky kurzu pro asistenty pedagoga. Kurz je sice připravil, ale ne dostatečně. Z výpovědí bylo znát, že by ocenily mnohem delší praxe a možná i lehké poupravení teorie, která se vyučuje.

4.9 Závěr výzkumu

Z výpovědí respondentek jsme získali odpovědi na výzkumné otázky, které byly stanovené na začátku výzkumného šetření. Hlavní výzkumná otázka byla stanovena následovně: Jak vypadá Váš běžný den v mateřské škole jako asistent pedagoga u dětí, které mají podpůrná opatření v dnešní době?

V první části, která se zajímala o celkový den asistenta pedagoga vyplynulo, že před příchodem dětí do mateřské školy asistenti pedagoga věnují volný čas na přípravu materiálů, se kterými budou pracovat nebo se věnují věcem (dodělávání výtvarných činností, výzdoba třídy apod.), které se předešlý den nestihly udělat. Během dopoledne, kdy si děti hrají nebo probíhá řízená kolektivní činnost, jsou asistentky pedagoga k dispozici ve třídě. Mohou z dálky pozorovat a nechat žáka se speciálními vzdělávacími potřebami hrát si s ostatními žáky samostatně nebo se mu věnovat a dělat individuální činnosti.

Dopoledne nastává čas pro vycházky, které jsou pro většinu asistentů pedagoga náročnější než pobyt ve třídě v mateřské škole, protože je zde více rizik. Tato rizika jsou spojená s útekem dítěte, vytrhnutí se z ruky a vběhnutím pod auto. Také mohou mít někteří žáci strach ze zvířat, které se venku vyskytují, proto by měli na žáky dávat pozor. Respondentky se shodly, že se na procházkách spíše věnují dětem, ke kterým jsou přiřazeni jako podpůrné opatření.

Během podávání jídla asistentky pedagoga pomáhají dětem, které ještě neumí používat příbory nebo nechtějí jíst jídlo. Tady ovšem záleží, jaké děti mateřskou školu navštěvují a jak moc chtějí nebo nechtějí jíst. Asistentky pedagoga u jídla asistují dětem, u kterých je to potřebné z důvodu neschopnosti se sama najíst nebo přinést či odnést talíře. Během spánku, který přichází po obědě pomáhají žákům do pyžam a pomáhají zejména s uspáváním.

Pro lepší rozvoj dovedností u žáků asistentky pedagoga mají možnost pracovat s mnoha moderními hračkami a pomůckami. Jednou z takových pomůcek mohou být aplikace, které pomáhají lidem s afázií. Zároveň se může jednat o hračky, které se jednoduše naprogramují a dítě si díky takovým hračkám rozvíjí logické myšlení. Tyto hračky mají u dětí úspěch, protože takové hračky často samy vydávají nějaké zvuky nebo jezdí, aniž by se jich žák dotýkal.

Z výzkumu také vyplynulo, že se většina asistentek pedagoga nechce zapojovat do aktivního vedení třídy z důvodu, že respektují učitele a myslí si, že by to nebylo nevhodné. Zároveň pociťují nejistoty, které s sebou nese tato práce. Obavy plynou z odchodu žáka do

dalšího zařízení a v případě, že se nenajde nový žák se speciálními vzdělávacími potřebami, mohou o svou práci přijít, proto by byla uvítána změna, která se týká smluv na dobu určitou.

Díky prvnímu dílčímu cíli se podařilo získat odpovědi, které se týkají komunikace mezi asistenty pedagoga a pedagogy, asistenty pedagoga a rodiči. V dnešní době je zcela normální, že spolu lidé komunikují skrze mobilní zařízení, počítače apod. Je tomu tak i v mateřských školách. Pokud nastane situace, která se musí vyřešit ihned a už je po pracovní době, asistentky pedagoga s pedagogy či rodiči komunikují přes mobil. Využívají k tomu buď sociální sítě a nebo telefonní čísla. Komunikace s pedagogy bývá převážně o domluvě na pracovních věcech, materiálech a podobně. V práci mezi pedagogy a asistenty pedagoga může docházet k nerespektování a nerovnocennosti, ovšem tento fakt respondentky vyvrátily. U komunikace s rodiči bývá předmětem komunikace žák a jeho potřeby. Při sdělování informací, které se týkají žáka se speciálními vzdělávacími potřebami se sdělují pozitivní věci, ale nesmí se zapomenout i na ty negativní.

Druhý dílčí cíl byl věnován přípravě na výuku. Z rozhovorů vyplynulo, že asistentky pedagoga si připravují materiály samy nebo je dostávají od pedagogů. Jako zdroje pro svou inspiraci na materiály využívají internet. Na internetu je toho hodně k nalezení, jednou z variant je platforma Pinterest, která je založená pouze na obrázcích. Jako další jsou hojně používány skupiny na sociálních sítích, jejichž členy jsou pedagogičtí pracovníci. A samozřejmě čerpají i z knih.

Všechny účastnice rozhovoru mají svou kvalifikaci na asistenta pedagoga získanou absolvováním kurzů pro pedagogy. Respondentky v kurzu pro asistentky pedagoga postrádaly více praxe. A jejich názor je takový, že pokud někdo získá kvalifikaci druhým způsobem (středním, vyšším odborným, vysokým vzděláním pedagogického směru) má možnosti více praxí, což je pro ně do budoucna lepší. Ale absence více praxí nezabránila některým respondentkám být spokojené s touto variantou kvalifikace. Co se týká DVPP, všechny respondentky mají možnosti si svou kvalifikaci rozšiřovat. Překážkou ve vzdělávání pedagogických pracovníků by mohla být vzdálenost či finanční náročnost, ale z rozhovoru vyplynulo, že kurzy bývají proplacené zaměstnavatelem a pořádají se v dojezdové vzdálenosti.

Třetím dílčím cílem bylo zjistit, jak asistenti pedagoga pracují, když nastane krizová situace. Krizovou situací se rozumí neadekvátní chování, záchvaty vzteku a další nepříznivé chování. Všechny dotazované se s takovým chováním již setkaly a mají svůj přístup, jak se v takových situacích chovat. Ovšem záleží s jakým žákem zrovna pracují. Respondentky se shodly na tom, že jednou z prvních věcí, kterou dělají je, že ho izolují od ostatních dětí, aby

nedošlo ke zranění. Dalším krokem je uvést ho do klidu, každá má svou metodu uklidňování, ve většině případech na žáka respondentky mluví nebo využívají pomůcek, odměn. Pokud situace přejde a žák se uklidní, nastává návrat ke třídě.

4.10 Diskuze

V této části bych se ráda zaměřila na mnou získané výsledky. Díky odpovědím respondentek je možné odpovědět na výzkumné otázky. Práce asistenta pedagoga není vůbec jednoduchá. V běžných mateřských školách je režim dne stejný. Asistenti pedagoga mají své povinnosti, které by měli plnit. Z výsledků vyšlo, že asistent pomáhá při sebeobsluze, na procházkách a při různých činnostech. Tyto výsledky se shodují s publikací od Čadilové a Žampachové. Ty ve své knize uvádí, že asistent pedagoga pomáhá se sebeobsluhou, pomáhá budovat vztahy mezi vrstevníky a při celkovém rozvoji dítěte.⁷⁶

Co se týká výsledků, které vyšly v otázkách týkajících se vedení třídy jsou také zajímavé. Většina respondentek nechce zasahovat do vedení třídy. I když z legislativního hlediska je pedagog hlavním pedagogickým pracovníkem ve třídě, který je odpovědný za vzdělávání. Přesto jedna respondentka uvedla, že se do aktivního vedení třídy zapojuje. Vhodnou otázkou by tedy bylo, proč tomu tak je? V případě mého dalšího bádání bych se na to určitě zaměřila.

Některé výsledky této bakalářské práce lze srovnat s jiným výzkumem a to konkrétně s výzkumem nesoucí název Co změnit na práci asistentů pedagoga? Od Zbyňka Němce, Kláry Šimáčkové-Laurenčíkové a Vandy Hájkové. Jejich výzkum probíhal na základních školách, proto je možné udělat srovnání asistenta pedagoga na základních školách a v mateřských školách. Z jejich výzkumu vyšlo, že se asistenti při spolupráci s pedagogem necítí rovnocenně. A také by rádi uvítali větší finanční ohodnocení, jinak žádnou změnu nevyžadují.⁷⁷ Respondentky v mém výzkumu a tedy v mateřských školách se cítí rovnocenně. Při otázce, zda by něco změnily, vyšlo najevo jen to, že by uvítaly smlouvy na dobu neurčitou. O navýšení finančního ohodnocení se ani jedna respondentka nezminila.

Velkou otázkou je i to, co bude s prací asistentů pedagoga do budoucna, kvůli plánované parametrizaci pedagoga.

⁷⁶ ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra*. Praha: Pasparta, 2021, s. 37-38.

⁷⁷ NĚMEC, Zdeněk, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ Klára a HÁJKOVÁ Vanda. Co změnit na práci asistentů pedagoga? *Pedagogika* 2014, s. 200–211. [cit. 13.6.2023] Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2561%20title=>

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla věnována práci asistenta pedagoga v mateřských školách u dětí s podpůrnými opatřeními. V první kapitole byla pozornost věnována obecně asistentům pedagoga. Byla popsána historie této profese a pracovní náplň, která se u asistentů pedagoga dělí na přímou na nepřímou pedagogickou činnost, která se odvíjí na základě jejich kvalifikace. Dále byly vysvětleny kvalifikační požadavky pro tuto profesi a další vzdělávání pedagogických pracovníků. V první části byla také popsána spolupráce asistenta pedagoga. Bez spolupráce tato práce nemůže být vykonávána efektivně a zároveň spolupráce zásadně ovlivňuje třídní a školní klima. Spolupráce probíhá ve třech rovinách a to spolupráce s rodiči, pedagogy a v neposlední řadě i s žáky.

Druhá kapitola se zaměřovala na legislativní ukotvení asistenta pedagoga, které stále není jednotné.

Na podpůrná opatření byla zaměřena třetí a poslední teoretická kapitola. Podpůrná opatření byla rozdělena do pěti stupňů. Bylo zde popsáno, jaký žák má na podpůrná opatření nárok, co vše podpůrná opatření zahrnují a jak jsou financována.

Čtvrtá kapitola a praktická část sloužila k zodpovězení stanovených cílů. V praktické části byla popsána metodologie výzkumu a její cíle, charakteristika zkoumaného souboru. Jako další byla popsána analýza a následná interpretace s vyhodnocením.

Cílem praktické části bylo popsat práci asistenta pedagoga v mateřské škole a zjistit tak odpověď na hlavní výzkumnou otázku, která byla stanovena takto: Jak vypadá běžný den asistenta pedagoga v mateřské škole u dětí s podpůrnými opatřeními? Také zjistit odpovědi na dílčí výzkumné otázky, které se zabývaly komunikací asistenta pedagoga s rodiči a ostatními pedagogy, přípravou na výuku a tím, jak asistent pedagoga pracuje s dětmi, když nastane krizová situace. Aby bylo dosaženo výsledků, byl zvolen kvalitativní výzkum pro získání podrobnějších informací. Jako nástroj sloužil rozhovor s otevřenými otázkami, které byly přesně stanovené pro asistenty pedagoga v mateřských školách. Výzkumný soubor se skládal se čtyř asistentek pedagoga, které pracují v mateřských školách, které se nachází na území Pardubického kraje. Z výzkumného šetření jsme dokázali nalézt odpovědi na předem stanovené otázky. Asistent pedagoga je nedílnou součástí inkluzivního vzdělávání, kdy slouží jako podpůrné opatření. Náplň jeho práce je velmi rozmanitá. Měl by zamezit situacím, které by mohly vyvolat neadekvátní chování žáka a zároveň dávat pozor, aby si neublížil sám nebo jeho spolužákům. Je nápomocný při vycházkách, u jídla a také u řízené kolektivní činnosti.

Naštěstí v dnešní době mají pedagogové, ale i asistenti pedagoga možnosti pracovat s digitálními a moderními technologiemi, které obohatí výuku a rozvíjí tak dovednosti žáků. Při komunikaci s rodiči a ostatními pedagogy je využíváno sociálních sítí. Přesto stále převládá komunikace osobní. Při práci s ostatními pedagogy se asistenti pedagoga cítí rovnocenně. K přípravě na výuku využívají buď internetových zdrojů a nebo odbornou literaturu. A v případě, že nastane krizová situace, mají své ověřené postupy, jak tyto situace zvládat. Nicméně s touto prací přichází i obavy ze ztráty práce, které plynou ze strachu neprodloužení smluv a odchodem žáka do dalšího stupně školských zařízení.

Pozice asistenta pedagoga a s ním i spojená inkluze jsou stále ještě ve svém vývoji, takže je možné, že v příštích letech nastanou ještě nějaké změny. Nicméně nám výzkum ukázal, jaká je práce asistenta pedagoga v mateřské škole a jaká úskalí si tato pozice s sebou nese.

POUŽITÁ LITERATURA

ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra*. Praha: Pasparta, 2021. ISBN 978-80-88290-97-1.

ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Tvorba individuálních vzdělávacích plánů: pro žáky s poruchou autistického spektra*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Pasparta, 2021. ISBN 978-80-88290-68-1.

GABAŠOVÁ, Jitka a Miroslav VOSMIK. *Asistent pedagoga a klima třídy*. Praha: Raabe, 2019. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-419-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-12-1.

MAZÁNKOVÁ, Martina. *Inkluze v mateřské škole: děti s PAS, ADHD a handicapem*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1365-9.

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, 2015. ISBN 978-80-87456-57-6

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4722-3.

NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0.

NĚMEC, Zdeněk, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ Klára a HÁJKOVÁ Vanda. *Co změnit na práci asistentů pedagoga?* Pedagogika 2014, s. 200–211. [cit. 13.6.2023] Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2561%20title=>

NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-394-0.

POTMĚŠIL, Miloň. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3379-0.

SYSLOVÁ, Zora. *Proměna mateřské školy v učící se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-113-2.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Legislativní zdroje:

Vyhláška č. 127/1997 Sb. *o speciálních školách a speciálních mateřských školách*. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-127>

Zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících*. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Vyhláška 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání žáků a studentů mimořádně nadaných*. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-73>

Nářízení vlády č. 75/2005 Sb., *o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků*. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75>

Vyhláška č. 317/2005 Sb., *o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>

Zákon č. 262/2006 Sb., *Zákoník práce*. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., *o katalogu prací ve veřejných službách a správě*. In: *Zákony pro lidi* dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-222>

Vyhláška 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Internetové zdroje:

Asistent pedagoga - Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga [online]. [cit. 14.5.2023]
Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/kvalifikacni-predpoklady>

Asistent pedagoga – Plat asistenta pedagoga [online]. [cit. 1.6.2023] Dostupné z:
<https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/zakony-vyhlasiky/plat-asistenta-pedagoga>

Katalog podpůrných opatření [online]. [cit.10.6.2023] Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/>

Národní ústav pro vzdělávání [online]. [cit. 10.6.2023] Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni.html>

Učitelská platforma [online]. [cit. 13.6.2023] Dostupné z:
<https://www.ucitelskaplatforma.cz/2023/02/08/ucitele-ministerstvo-skolstvi-v-navrhu-noveho-nastaveni-pozice-asistenta-pedagoga-nezohlednilo-podnety-odbornych-asociaci/>

PŘÍLOHA

Příloha č. 1. Otázky k rozhovoru

Jak vypadá Váš běžný den v mateřské škole jako asistent pedagoga u dětí, které mají podpůrná opatření v dnešní době?

Jaký stupeň opatření má dítě, ke kterému jste přiřazen\á? O které znevýhodnění se jedná?

Popište, co je Vaší náplní před příchodem dítěte do mateřské školy?

Jak ve zkratce vypadá Váš pracovní den?

Zapojujete se do aktivního vedení třídy?

Jak reagujete na ostatní děti, které si s Vámi chtějí hrát?

Používáte motivační odměny? A jak?

V jakém časovém intervalu píšete hodnocení dítěte?

Využíváte ke své práci digitální technologie?

Obáváte se o svou práci, když se blíží odchod dítěte do dalšího zařízení?

Je něco, co byste na své práci změnila? A co?

Děláte něco nad rámec Vaší pracovní smlouvy?

Jak probíhá komunikace s ostatními pedagogy, ale také s rodiči?

V jaké formě probíhá komunikace s ostatními pedagogy?

Komunikujete po pracovní době spolu přes SMS či sociální sítě email apod?

Myslíte si, že Vás vnímají rovnocenně ve Vašem kolektivu?

Máte na pracovišti přátelský kolektiv?

V jaké formě probíhá komunikace s rodiči?

Informujete je o tom, jak na tom jejich dítě je?

Pokud ano, sdělujete negativní i pozitivní jednání, pokroky?

Jak probíhá příprava asistenta pedagoga na výuku?

Vypracováváte si materiály na výuku sami nebo je dostáváte od pedagogů?

V čem se liší od materiálů pro ostatní děti?

Odkud čerpáte inspiraci?

Je Vám umožněno další vzdělávání v rámci různých kurzů? Máte možnost se dále sebevzdělávat?

Jaké máte vzdělání? (kurz nebo SŠ, VŠ, VOŠ) Vidíte rozdíl ve vzdělání?

Pokud má asistent absolvován kurz, měnil by něco na svém vzdělání? Myslí si, že ho kurz připravil dostatečně na toto povolání? A co si myslí o druhé variantě přípravy na asistenta? (O SŠ, VŠ, VOŠ)

Jak pracujete s dětmi, když nastane krizová situace?

Jak často nastává taková situace?

Myslíte si, že to zvládáte?

Pokud nastane, odcházíte s dítětem pryč od kolektivu nebo zůstáváte s ostatními ve třídě?

Co většinou bývá příčinou takové situace?